

Textový záznam

**SETKÁNÍ ODBORNÍKŮ V SENÁTU PARLAMENTU ČR
NAD NÁLEZEM ÚSTAVNÍHO SOUDU
K ZÁKONU O VOLBÁCH DO PARLAMENTU**

16. 2. 2021

Jan Kysela: Tak asi začneme, vážené paní senátorky, vážení páni senátoři, vážení páni poslanci, vážení vzdálení účastníci tohoto našeho dnešního semináře, ať už na Webexu nebo ti, kteří nás sledují na webové stránce Senátu. Dovolte mi, abych vás přivítal na odborném semináři věnovaném reflexi posledního volebního nálezu Ústavního soudu, ve chvíli, kdy pan předseda Vystrčil přišel s myšlenkou uspořádání takového semináře, bylo to téma tak žhavé, až téměř pálilo. S odstupem jednoho týdne bylo poněkud upozaděno jinými, podstatně pálivějšími tématy, čímž ale neztrácí na významu. To dnešní sezení by mělo být věnováno ani ne tak rozebírání toho, co v tom nálezu je, či by být mohlo, mělo, ale spíše reflexi toho, co z toho nálezu plyne pro volebního zákonodárce, ať už jím je Poslanecká sněmovna nebo Senát, tentokrát odkázané komory jedna na druhou, protože s volebními zákony zkrátka jedna bez druhé hnout nemůže. Já bych na úvod požádal o vstupní slovo pana předsedu Vystrčila, kterýžto, jak už jsem naznačil, je duchovním otcem, původcem, organizátorem toho našeho dnešního setkání.

Miloš Vystrčil: Vážení akademici, vážené dámy, vážení pánové, senátorky, senátoři, poslankyně, poslanci, já chci na úvod poděkovat za vstřícnost odborníkům, kteří se zabývají buď ústavním právem, nebo jsou politology nebo jsou odborníky na volební systémy, že souhlasili s návrhem, dovolím si říci, Senátu, protože to nebyl jenom můj nápad, na to, abychom udělali všechno proto, aby ten volební zákon, respektive jeho oprava byla kvalitní a aby to nebyl zákon takzvaně na jedno použití. Pokud se to má podařit, tak určitě je důležité, abychom si vyslechli jako zákonodárci, myslím si, že to je dobré i pro širokou veřejnost a všechny, kteří nás sledují, zdravím a děkuji jim za jejich zájem, aby ti, co dlouhodobě se věcí, jako jsou volební systémy a volební zákon, zabývají, dostali slovo, aby mohli říci své názory, aby mohli říci zkušenosti, které mají, protože znají historii, znají různé typy systémů a znají dopady toho, jak to s tou kterou společností dopadlo, pokud se řídila tím nebo oním volebním systémem. To znamená, cílem dnešního semináře není to, abychom debatovali o tom, zda má pravdu pravice nebo lavice, ale abychom si vyslechli odborné názory a následně se co možná nejlépe rozhodli, proto prosím, abyste k tomu takto přistupovali, abychom se společně pokusili načerpat nebo vysát z toho, co uslyšíme, to nejlepší, to pro nás pro všechny nejpřínosnější, abychom potom společně dokázali to vtělit do opravy volebního zákona, tak jak nám přikázal nález Ústavního soudu. Přeji nám všem úspěšné jednání, zajímavé přednášky a dostatek inspirace a dobré vůle při našem dalším konání. Děkuji.

Jan Kysela: Děkuji pěkně za vstup do našeho jednání, jehož těžištěm bude povídání hostů, které jsme vybírali snad pečlivě jako přední odborníky na volební právo, respektive volební systémy. Vybírali jsme je tak, aby byla zastoupena pražská Právnická fakulta, aby byla zastoupena alespoň zčásti pražská politologie, aby byla zastoupena brněnská Právnická fakulta, brněnská politologie, olomoucká

politologie, aby to byli odborníci zaměřující se jak, řekl bych, generálně na ta velká témata volebního práva, volebních systémů, tak specializovaní na matematiku. V tomto našem uvažování o reprezentativnosti jsme nicméně podcenili jeden faktor, kterého já jsem si povšiml v roce 2017 poprvé, a to je faktor, který je spojený s hnutím Najdi ženu, totiž vytvořili jsme manel, alespoň tak se tomu říká, tedy panel složený čistě z mužů, což nebylo úmyslem, alespoň tedy ne mým, pana předsedu Vystrčila bych z toho nepodezřival, je to zkrátka nedopatření, které jistě v budoucnosti nějaké bližší či vzdálenější napravíme, že zkrátka k jiným tématům pozveme reprezentativní odbornice. Teď mi dovoďte, abych tedy ty reprezentativní, byť jenom z půlky, v tom mužském světě reprezentativní hosty, představil. Začnu těmi, kteří jsou osobně přítomni. To je pan docent Antoš, který právě reprezentuje pražskou Právnickou fakultu, tedy primárně volební právo, vedle něj sedí pan docent Lebeda, který reprezentuje olomouckou Filozofickou fakultu, volební studia, volební systémy, na Webexu jsou pan doktor Charvát, politolog z pražské Metropolitní univerzity, pan docent Wintř, právník z pražské Právnické fakulty, pan doktor Šedo, politolog z brněnské Fakulty sociálních studií, vedle něj na obrázku pan doktor Vyhnánek, brněnská Právnická fakulta, a posledním řečníkem, posledním hostem je pan docent Chytilík, Fakulta sociálních studií, politolog. Já jsem to měl vymyšlené nikoliv tak, že by všichni ti hosté přednášeli referáty, protože v počtu sedmi lidí mi to nepřipadá úplně produktivní, takže bychom se spíš zaměřili na určitá témata, která z toho nálezu Ústavního soudu plynou, a těmi bychom se zabývali ne tak, že já budu někoho vyvolávat, ale že k tomu budou mluvit podle libosti, přičemž těm vzdálenějším je třeba doporučit, aby, budou-li chtít mluvit, použili ručičku, kterou já tady uvidím, těm přítomným doporučuji, aby zvedli ruku, pro případ, že budou chtít něco říci, respektive se na něco zeptat, protože ten seminář má význam zejména tehdy, když je v maximální míře interaktivní. Takže to, co vás zajímá, ptejte se. Tím, že pánové nemají připravené žádné referáty, tak je nemůžete připravit o čas, který by rádi investovali do toho, že potřebují říci všechno to, co si připravili. Takže zkrátka všechno mají v hlavě. Ještě předtím, než nicméně přikročíme k tomu semináři věnovanému tomu, co plyne z nálezu Ústavního soudu, dal bych rád slovo jednomu řečníkovi, kterého jsem dosud nezmínil, a to je pan doktor Stanislav Polčák, který byl právním zástupcem skupiny senátorů, která napadla volební zákon před Ústavním soudem. Pan doktor Polčák by rád vypíchl některé skutečnosti, které s rozhodováním Ústavního soudu souvisely. Možná by té naší diskusi pomohly zdůrazněním něčeho, čeho bychom si možná jinak nemuseli být úplně vědomi. Pana doktora Polčáka vidím teď jako bez kamery, před chvílí jsem ho viděl na kameře. Tak jestli mě slyší, teď mě slyší, já ho vidím, tak potom je prvním tím, který by nám k tomu tématu něco řekl. Prosím, pane doktore.

Stanislav Polčák: Děkuji mnohokrát, děkuji za milé pozvání i panu předsedovi Vystrčilovi. Já se budu muset snažit být asi bez kamery, protože kvalita toho internetového spojení není nejlepší, ale snad mě alespoň všichni slyšíte...

Jan Kysela: Slyšíme.

Stanislav Polčák: Já jsem si dovolil připravit prezentaci... Děkuji, děkuji mnohokrát, pane profesore. Já budu velmi stručný, ale snažil jsem se připravit prezentaci, která by měla být podle mého názoru instruktivní jedné konstantě, kterou Ústavní soud nezrušil, a to jsou volební kraje, tedy jakožto územně samosprávné celky, vyšší územně samosprávné celky. Myslím si, že k té prezentaci mě nepotřebujete vidět, ale je důležité vidět tu prezentaci jako takovou. Já jsem ji nazval velmi lapidárně Volební kraje nezrušeny! Kam dál s volebním systémem? Je to několik slidů, které bych si dovolil předestřít,

doufám, že internetové spojení vydrží. Já bych chtěl zdůraznit a ocenit roli Senátu a senátorů, kteří napadli ten zrušený, již zrušený volební systém, protože jsem přesvědčený, že se senátoři tímto zastali práv občanů zejména v těch menších krajích, protože ta váha hlasů, rovnost váhy hlasů skutečně zajištěna v minulosti nebyla. My jsme vycházeli z výchozí argumentace, která byla nastavena i tehdy soudobou judikaturou, a to je kombinace, která vycházela z faktu nesourodých krajů, nestejně velkých, a volební metody, d'Hondtovy volební metody, která byla použita. Dovolím si vypíchnout některé skutečnosti, které možná zapadly i v tom nálezu. Myslím si, že jsou docela instruktivní. Nahodilost volebního systému se projevila především v těch volebních kláních v roce 2006 a 2017. Vláda argumentovala velmi razantně, že v roce 2002, 2010 a 2013 se neprojevila. Já z toho samozřejmě vyvozuji to, že se projevila v určitých mezních situacích tato nahodilost volebního systému, ta nahodilost jako taková podle mého názoru, myslím, že i podle názoru Ústavního soudu, byla jednou z hlavních příčin, proč byl ten volební systém jako takový tedy zrušen v těch zrušených ustanoveních. Ty vyšší územně samosprávné celky ovšem Ústavní soud zachoval, což do jisté míry trochu popřel předchozí svoji judikaturu, která byla tedy senátní, k tomu se ještě dostanu, protože namítal, dříve namítaná stížnost senátorů nebo návrh na přezkum ústavnosti volebního systému, tak byla odmítnuta právě proto, že nebyly napadeny vyšší územně samosprávné celky. Tehdy v usnesení z roku 2006 Ústavní soud naznačil, že samotná volební metoda problematická není, problematická je právě až ta kombinatorika všech prvků toho volebního systému, která vytváří neproporčnost. Já jsem si tu dovolil vytáhnout dva údaje za rok 2017 a 2006. Je zde uveden přesný počet hlasů, který byl odevzdán. Jak to dopadá právě u těch menších stran? Za Starosty a nezávislé v roce 2017 bylo odevzdáno 262 tisíc, pro tuto stranu, získala pouze šest mandátů, a to v pěti krajích, kdy tedy 149 tisíc hlasů se propadlo do mandátů, nula mandátů se odráželo u všech zbylých krajů, u 112 tisíc hlasů. Jinými slovy, voliči pomohli samozřejmě tomuto hnutí k zisku nebo k překročení pětiprocentní hranice, ale na zisku mandátu už se nepodíleli, a to v poměrně vysokém množství. To stejné je u TOP 09, v roce 2017, kdy to poměrově prakticky odpovídá, s tím, že dokonce u TOP 09 se na těch mandátech podílely pouze čtyři kraje. V roce 2006, právě to jsou ty mezní situace, to podobné jaksi potkalo Stranu zelených, dokonce ve vyšší míře, protože Strana zelených získala dokonce skoro 350 tisíc hlasů, získala rovněž jenom šest mandátů, 185 tisíc hlasů se jaksi odrazilo v zisku mandátu, nula mandátů znamenalo 152 tisíc hlasů ve všech ostatních krajích. Když jdu dál, toto je už známý graf, kolik potřebovaly jednotlivé strany na zisk jednoho mandátu v tom minulém volebním klání. Je jasné, je to 2017, v roce 2017 hnutí ANO potřebovalo necelých 20 tisíc hlasů na jeden mandát, celostátně posuzováno, samozřejmě v krajích ty propočty vychází trochu jinak. Starostové a nezávislí skoro 45 tisíc hlasů. Toto už je taky známý graf, kolik to celkově potom celostátně znamenalo zisk mandátů pro ty jednotlivé strany a kolik by měly mít podle celostátního odrazu toho volebního výsledku v té, řekněme, ústavou požadované kvantitě, to znamená, kolik tedy měly mít na celkový počet hlasů, které daná volební strana získala. Ty rozdílly se skutečně projevují dominantně v tom mezním pásmu kolem 5 až 6 procent. Zajímavé, myslím, že je ukázat ty extrémy zrušeného volebního systému, které my jsme modelovali s kolegy z Matematicko-fyzikální fakulty, abychom ukázali, řekněme, opravdu extrém, který by asi nikdy nenastal. Nicméně jak ten volební systém mohl zafungovat. Tuto sestavu jsme předložili také rovněž Ústavnímu soudu v příloze. My jsme modelovali stejný počet hlasů, to znamená stejný počet voličů, kteří se účastnili na volbách. Rozdělili jsme tyto hlasy tak, v jednotlivých krajích, aby byli dáni vítězové voleb a samozřejmě i ti, kteří se pohybovali kolem těch 5, 6 procent. A potom také samozřejmě hlasy, které by... Tady celkové rozdělení, které plně odpovídalo v tom minulém volebním systému, podle toho minulého volebního výsledku, pro zisk těch jednotlivých stran, je to přísně matematicky odvozeno. My jsme k tomu přidali 6 stran výpočtů. Ono to příliš moc nezaznělo, ale já bych chtěl, aby to tady zaznělo, protože to ukazovalo do jisté míry podle mého názoru zvrhlost toho systému. Strana A získala dominantně nejvíc hlasů, 31,18 procent, ale díky tomu, že získávala především v těch středních a menších krajích, tak získala pouze 70 mandátů. Strana B získala o něco

méně, ale tím, že je získala v těch větších krajích a ve středních krajích, tak získávala 78 mandátů. Takže ta druhá v pořadí získávala o osm mandátů víc než ta první. Strana C, opět 532 tisíc hlasů, získává 17 mandátů, strana pod ní, necelých 500 tisíc hlasů, získává 23 mandátů. Zajímavé, a to si myslím, že je velice instruktivní, ukazuje jaksi špatnost toho minulého volebního systému, ale já se od toho chci odrazit právě proto, že tu špatnost způsobovaly existence vyšších územně samosprávných celků jakožto volebních krajů, ty zůstávají zachovány, tak u strany E, tato strana získala 262 tisíc hlasů, získala nula mandátů, ale překročila pětiprocentní klauzuli. Skutečně pokud v těch menších krajích a těch středních namodelujete ty zisky tak, že zůstanete těsně pod tou hranicí zisku mandátů, tak i strana, která překročila 5 procent, nemusela vůbec získat žádný mandát. Naopak strana F, která těsně, řekněme, o pár stovek hlasů celostátně překročila pětiprocentní hranici, ta získala celkem 12 mandátů. Takže oproti straně E je to zjevné. Potom ještě zajímavost. Když pospojujete stranu A, C, E, tak získáváte většinu hlasů. Ale získáváte daleko větší, nebo menší počet mandátů, než by příslušelo. To je vidět v tom, kolik získávají strany B, D, F, získávají 113 mandátů, aniž by získaly většinu hlasů. My jsme z toho dovozovali, že ten systém volební byl skutečně nahodilý, popíral rovnost váhy hlasů a byl neproporční celostátně, to jsme zdůrazňovali na několika místech. Volební kraje, vyšší územně samosprávné celky zůstávají zachované. Já jsem si jenom zde dovolil rozdělit ty volební kraje do tří kategorií. Jak jsme provedli rovněž v našem návrhu k Ústavnímu soudu. Jsou zde dominantně čtyři největší kraje, tam jaksi většinou získává ten mandát i ta z těch nejmenších stran. Rozdělovalo se tam 22 až 26 mandátů. Jsem zvědavý, jak bude vypadat nový volební systém, kolik se tam bude rozdělovat mandátů. Kraje střední velikosti, 6 krajů, tam už ty menší strany neměly vůbec zajištěno, že získávají mandát. Je to 13 až 11 mandátů, které se rozdělovaly pravidelně. A samozřejmě ty čtyři menší kraje, Karlovy Vary, Liberecko, Pardubický kraj, to se ne často zmiňuje, a samozřejmě Vysočina. To jsou kraje s 10 mandáty a méně mandáty. Mohlo se skutečně stát, že i v tom stávajícím volebním systému i ty menší strany získávaly v těchto krajích volební mandáty, ale to bylo dáno jejich asymetrickou volební podporou v těchto krajích. Takže na tom závěru, že nesourodé kraje působily zásadní problémy v tom volebním systému, tak na tom to podle mého názoru nic nemění. Zůstává tedy otázkou, jak nahradit znevýhodnění u menších krajů. A teď mi ještě dovolte jenom dva krátké slidy ke kritice, která se přidává na náleze Ústavního soudu ohledně toho, že je přijímán po 20 letech, že bylo už několik volebních klání, kde volby nebyly napadeny, zda věc již byla rozhodnuta u Ústavního soudu. Já chci podotknout, že my jsme návrh za skupinu senátorů podávali v okamžiku, kdy jsme byli přesvědčeni, že ten zrušený volební systém nebyl nikdy předmětem plenárního přezkumu. To ostatně potvrdil i tento náleze, je to výslovně napsáno v bodě 40. Tím bych chtěl odmítnout kritiku, která na margo toho nálezu Ústavního soudu je snášena podle mého názoru ne se znalostí věci. Všechna rozhodnutí, která rozhodoval Ústavní soud, byť dokonce nesla plenární označení, tak byla pouze rozhodnutí senátní. Až na jedno jediné, a to byla plenární značka ÚS 2/14, ale tam se rozhodovalo nikoli nálezem, ale usnesením. Jinými slovy, skutečně překážka *res iudicata*, která je stanovena pro rozhodování Ústavního soudu, tak nebránila meritorně přezkoumat tento návrh Senátu. Zda *res iudicata* byla naplněna u koaličního adičního kvora, tak tam je to přesně opačně, tam skutečně již Ústavní soud rozhodoval. Jistě víte, toto budí poměrně velké vášně i na politické scéně. My jsme za senátory snesli zaprvé novou argumentační linii, jak působila aditivní klauzule v čase na politický systém, protože Ústavní soud rozhodoval v okamžiku, kdy předtím nebylo známo, jak bude působit tato klauzule v čase. Samozřejmě je pod prizmatem těch 20 let evidentní, že i tato klauzule působí k mnohosti stran zastoupených v Poslanecké sněmovně a vlastně brání jejich třeba dobrému nebo efektivnímu propojování v rámci volebních klání. Ústavní soud akceptoval nový meritorní přezkum a potvrdil rozpor s testem proporcionality, zakotvil, že zde musí být stanovena rovnost šancí politických stran a legitimacy jejich volebního výsledku. Proto uznal, že i přes meritorní rozhodnutí v tom roce 2001 bude o té dané věci rozhodovat znovu. Jak víte, tu adiční načítací klauzuli zrušil. To je k poznatkům z toho volebního nálezu a existence krajů za mě všechno. Já osobně jsem přesvědčen, že

Lze nalézt i v rámci existence volebních krajů takovou metodu, která to znevýhodnění, které plyne z nesourodosti krajů, nahradí. Jsem přesvědčen, že o tom budou určitě mluvit kolegové. Já považuji to rozhodnutí Ústavního soudu za správné, protože zachovat vyšší územně samosprávné celky jakožto volební kraje, myslím, že je dobré rozhodnutí. Tady je pouze několik poznámek, které plynou z toho nálezu, nebudu je všechny číst. Pouze jsou zde určité mantinely, které ten nálezu dává. Myslím si, že i při znalosti těchto mantinelů lze na základě velmi dobré odborné přípravy vytvořit volební systém, který skutečně přetrvává, jak řekl pan předseda Vystrčil, několik volebních období. Já pevně věřím, že může být založen skutečně základ volebního systému, který může být, nechci říct, že neměnný, ale může skutečně přetrvat do budoucna. Chtěl bych poděkovat za milé pozvání a kolegům za trpělivost s touto prezentací. Považoval jsem za důležité zmínit motivaci senátorů k podání návrhu ve světle i toho, že volební kraje Ústavní soud nezrušil a zůstávají jakožto tedy vyšší územně samosprávné celky zachovány. Děkuji mnohokrát, pane profesore.

Jan Kysela: Děkujeme pěkně panu doktoru Polčákovi za shrnutí těch podstatných prvků z odůvodnění nálezu Ústavního soudu, který se k řadě těch vytčených otázek vrátil s odstupem 20 let, které uplynuly od toho prvního velkého volebního nálezu, kdy Ústavní soud dospěl k závěru, že volební systém, který vznikl na půdorysu opoziční smlouvy, respektive takzvané opoziční smlouvy, je nepoměrný, zatímco teď Ústavní soud říká, že to, jak se pokoušel parlament reagovat na tehdejší zásah Ústavního soudu, je systém pořád ještě málo poměrný. A to z toho důvodu, že kombinuje několik prvků. Ty základní prvky byly ty zmíněné. To jest asymetrické volební kraje, v kombinaci s d'Hondtovým dělitelem. Asymetrické kraje Ústavní soud nezrušil. K d'Hondtovu děliteli se vyslovil tak, že je neutrální, že sám o sobě ob stojí. Nicméně v té kombinaci nikolivěk. Já se omezím už jenom na to, že Ústavní soud vytyčil určitou, nevím, taktickou, metodologickou poučku, metodologickou z hlediska toho, co teď volební zákonodárce čeká. Je to jedno souvětí. V případě, že zákonodárce zasáhne do volebního zákona z důvodu reakce na vykonatelný nálezu Ústavního soudu, nelze to považovat za neústavní projev libovůle zákonodárce, drží-li se v mezích výkladu provedeného Ústavním soudem. Jinými slovy, nemusíme se obávat, že nějak maříme rozběhnutý proces přípravy voleb, nebudeme-li dělat to, co po nás Ústavní soud vlastně nechce. Přičemž tím „my“ myslím spíše parlament, takže vy. Jde o to, co po nás vlastně Ústavní soud chce. Já bych se tedy přidržel těch tří základních témat. První téma jsou volební koalice, na které parlament reagovat může a nemusí. Ústavní soud ho k tomu bezprostředně nevybízí. Z toho odůvodnění nálezu Ústavního soudu plyne, že kdyby u nás koalice přípustné nebyly, tak to Ústavnímu soudu nijak vadit nebude. Ale když už koalice jsou, tak má s nimi zákonodárce nakládat promyšleně. A to, jak s nimi dosud nakládal, to Ústavnímu soudu úplně promyšlené nepřišlo. Otázka je, co z toho plyne nebo neplyne. Druhé téma, které už může vzbudit větší pozornost, je téma volebních krajů. Na to zase nemusí volební zákonodárce reagovat, protože Ústavní soud je nezrušil. Takže pak nás čeká to třetí a stěžejní téma, na které zákonodárce reagovat musí, protože pokud by na něj nereagoval, tak nemáme žádnou metodu, jak přepočítat hlasy na mandáty. A to je to téma té matematické metody či matematické formule, kterou zjistíme, jaká strana v jakém kraji kolik hlasů získala. Já bych možná s dovolením přidržel se této struktury, začneme těmi volebními koalicemi, protože ty volební koalice vzbudily určitou pozornost jak v Poslanecké sněmovně, tak v Senátu. Z toho důvodu, že existuje poměrně široká poptávka po tom, aby se plus minus vrátil model 90. let, aby zkrátka koalice neměly pět procent tu základní uzavírací klauzuli, tu základní volební klauzuli, ale nějakou klauzuli zvýšenou třeba v tom modelu 7, 9, 10. Takže bychom se možná mohli začít bavit o tom, co z toho, co Ústavní soud říká o koalicích, toho času plyne pro zákonodárce, co by měl nebo naopak neměl dělat. Nakolik z hlediska toho, že vůbec koalice máme, je důvodné je odměnit jenom tou pětiprocentní sazbou, nebo jestli je naopak důvodné je poněkud, nevím, jestli odměnit, zkrátka vybavit tou sedmi-, devíti-, možná desetiprocentní sazbou. To je asi první

otázka, kterou bych se zabýval, se kterou pak souvisí druhá otázka. Jestli to, co se s těmi koalicemi má dělat, se s nimi má dělat už pro tyto volby, které jsou teď v běhu, nebo až pro volby příští, kteroužto otázku rozvádím tak, že jde o to, jestli ve chvíli, kdy máme toho času pětiprocentní sazbu, zákonodárce by se rozhodl, že třeba s účinností od 1. července zavede 7, 9, 10, tak jestli to nemůže být považováno za zásah do legitimního očekávání, který by následně nemohl být rozporován ve volebním soudnictví. Tak. To je první téma volebních koalic, u kterého se můžeme zdržet asi relativně krátkou dobu. Kdo začne? Ručičky nevidím. Já bych možná požádal pana docenta Antoše?

Marek Antoš: Já myslím, že to téma té aditivní uzavírací klauzule skutečně z toho nálezu je takové nejméně k diskusi hodné, řekněme, protože Ústavní soud v podstatě řekl, že tak jak to bylo nastaveno, to nastaveno být nesmí. Ale taky dal najevo, že si dokáže představit, že nějaké navyšování tam bude. Čili explicitně říká, že se nemohl vyjádřit k tomu modelu 5, 7, 9, 11, který existoval předtím, čímž lze asi dovozovat, že ten tím aprobuje, to neříká, ale explicitně dal najevo, že také neříká, že tento model by možný nebyl. Mně přijde důležitá i ta část toho nálezu, která je, řekněme, nad rámec trochu možná toho přezkumu ústavnosti, která právě směřuje k tomu, o čem pan profesor mluví jako o té promyšlenosti, kdy Ústavní soud vlastně říká, když už ty koalice máme ve volebním zákonodárství, tak by možná mohl parlament zvážit, jestli je neposunout ještě někam dál, to znamená, třeba neumožnit voliči vyznačit svůj hlas pro jednotlivou stranu uvnitř té koalice, to znamená, pokud by to mělo směřovat k tomu, že se zákonodárce snaží vytvářet nějakou dostředivou politiku, tak aby se ty bloky vytvářely, pokud možno, už před volbami a usnadňovalo to pak třeba vládnutí. To by vlastně volič mohl mít možnost přesto uvnitř toho bloku hlasovat pro jednotlivou stranu, čímž by také odpadly problémy s tím překroužkováním se navzájem uvnitř kandidátní listiny jedné koalice a tak dále. Čili tady Ústavní soud dává takové balónky, o čem by se ještě dalo přemýšlet, ale nepochybně se o tom obtížně dá přemýšlet v tom časovém tlaku, který je teď vytvořen, to znamená, to je spíš inspirace do budoucna než něco, čím by podle mě bylo vhodné komplikovat ta vyjednávání o té nové podobě volebního zákona. Ještě bych upozornil na jeden aspekt, a to je ten, že jedna z věcí, která pravděpodobně přispěla k tomu, že Ústavní soud tentokrát rozhodl jinak než ve velkém volebním nálezu o té aditivní volební klauzuli, je regulace financování nákladů na volební kampaně, která, jak všichni dobře víme, v roce 2001 ještě neexistovala, dnes existuje. Ústavní soud si toho všímá a říká, pokud vlastně ty koalice mají nastavený stejný limit pro výdaje na volební kampaň jako jednotlivě kandidující politické strany, tak v tom taky vzniká jistá nerovnováha, že pak tedy nemůžeme po nich chtít, aby přinesly 20 procent hlasů k překročení klauzule, když jim ale nedáváme čtyřnásobný limit. Čili i to je něco, co podle mě ta budoucí regulace, pokud by tam nějaká byla z hlediska té pozvolnější rostoucí aditivní klauzule, musí respektovat, to znamená vnímat, že tady je tento problém, který tady v roce 2001 nebyl.

Jan Kysela: Děkuji. Pokud jde o tu účinnost, dá se odhadnout, že v případě, že bychom do procesu přípravy těch voleb, které mají být v říjnu, vstoupili tím, že se vrátíme k těm zvýšeným koaličním klauzulím, třeba toho modelu ala 90. léta, tak že to je nebo není problém?

Marek Antoš: To je skutečně trochu věštění z kávové sedliny. Ale Ústavní soud dává najevo, že i ten zásah, který učinil, mohl učinit v čase, ve kterém ho učinil, protože ještě neproběhly kroky v rámci toho volebního procesu, které by byly nezvratné a které by se týkaly toho výsledku. Čili čím dříve by došlo k tomu případnému obnovení nebo nějakému jinému nastavení té aditivní klauzule, tak tím by

asi bylo to nastavení hájitelnější. Určitě to není hájitelné poté, co jsou odevzdány kandidátní listiny. To víme jistě, že tedy tam už to nejde. Někde mezi tím je šedá zóna. Velice těžko se dá říct 1. července ještě ano a 2. července už ne. To neumím.

Jan Kysela: Je to zjevně téma pro právníky, protože oba dva právníci na Webexu se k tomu hlásí. Jak pan docent Wintr, tak pan doktor Vyhnánek. Kdo se hlásil první, nevím. Tak bych snad začal panem docentem Wintrem, pakliže se nebude pan doktor Vyhnánek zlobit.

Jan Wintr: Děkuji za slovo, já jsem chtěl reagovat jenom na tu pozvánku pana profesora Kysely, že dneska je v zákoně tedy všeobecně těch 5 procent, že to tedy může vést k úvaze, že je nějaké legitimní očekávání, že to už 5 procent zůstane. Já si myslím, že to takhle interpretovat se nemusí, protože tím, že Ústavní soud zrušil těch 10, 15 a 20 procent, tak zrušil tu úpravu pro koalice, zůstalo jenom v tom § 49 odst. 1 písm. a), že se zjistí, které politické strany nebo politická hnutí, není tam řečeno koalice, získaly méně než 5 procent, že k těm se potom už dál nepřihlíží. Čili kdyby to zůstalo v tomto textu, tak by patrně interpretací se dovodilo nějakou analogií, že na koalice se bude vztahovat taky 5 procent, nicméně nezdá se mi, že by ten text byl úplný do té míry, že by to znamenalo, že to vyvolává teď legitimní očekávání, že koalice budou mít 5 procent. A tím, že Ústavní soud tam otevřel tedy prostor, i o tom mluvil Marek Antoš, pro to, že se prostě mohou upravit ty koalice, že patrně by mohlo být i možné těch 5, 7, 9, 11, tak si myslím, že prostě zákonodárce tam může dát ty vyšší uzavírací klauzule s tím, že klíčové je, aby to udělal co nejdřív, jak o tom mluvil Marek Antoš. Děkuji za pozornost.

Jan Kysela: Pana doktora Vyhnánka přeskočím, protože se hlásila paní senátorka Jelínková, tak abychom zohlednili ten dotaz či stanovisko.

Šárka Jelínková: Děkuji, já bych chtěla právě vnést do tohoto pojednávání o koalicích ještě jeden pohled, a to z hlediska toho, jak se bavíme, jestli případně by mohla být ta očekávání těch koalicí, které by si už dnes podaly kandidátní listiny, v očekávání, že je tam teď jen pětiprocentní klauzule, nicméně... Přemýšlím nad tím z toho důvodu, pan prezident vyhlásil volby, už nevím přesné datum, ale někdy v lednu, v té době platilo 5, 10, 15 a 20 procent. Do toho tedy vběhlo teď usnesení Ústavního soudu, když to takto řeknu, nebo nález Ústavního soudu, který tedy to vrací, dejme tomu, na těch 5 procent. Ale já předpokládám to, že i ty případně vznikající subjekty, které by uvažovaly o kandidatuře na podzim, vidí, že ta diskuse o těch kvorech v koalicích běží, tudíž můžou předpokládat, že, říkám, na začátku od vyhlášení voleb platila dokonce tato vysoká načítací kvora, teď jsme tedy v nějakém vzduchoprázdnu, vědí, že se tedy vede nějaká diskuse... Tak teď si říkám, kdyby potom oni tedy opravdu podali na podzim, třeba řekli, my jsme zrovna podali kandidátní listiny v té době, než byl upraven volební zákon parlamentem, mysleli jsme, že zůstane jenom 5 procent, naše očekávání bylo tedy takové, teď se cítíme poškozeni, protože jsme třeba nepřekročili sedmiprocentní nebo devítiprocentní hranici. Já jenom do toho vnáším tento pohled, jestli i tímto, myslím si, že by to do toho uvažování mohlo patřit, protože ta očekávání, že se asi s těmi kvory něco bude dělat, by mohla být docela významná, protože ta diskuse se kolem toho vede, tak jenom do toho vnáším ještě tento prvek. Děkuji.

Jan Kysela: Děkuji, k této otázce se hlásil pan místopředseda Pikal a pan poslanec Výborný.

Vojtěch Pikal: Děkuji za slovo, já jsem chtěl jenom podotknout, že ty koalice nejsou jenom o těch procentech, které potřebujete získat, ale v současné době, když ta koalice už kandiduje, tak jak tady bylo zmíněno, prostě má nějaký limit, taky má nějaké výkaznictví, náklady a podobně, takže ty koalice už nyní, přestože ještě nyní nemají podané kandidátní listiny, tak už musí fungovat jako koalice, musí jednat. Takže já bych byl velice za to, aby se to vyjasnilo brzo, protože jsou tam vysoké transakční náklady, nedá se říct, že když to bude platit od data podání kandidátních listin, tak je dobré... Já bych skutečně měl za to, že ty náklady na vytvoření nebo přetvoření koalice jsou, jako transakční, tak velké, že prostě je potřeba, tak aby bylo to legitimní očekávání dosaženo, to udělat co nejdříve. Děkuji.

Jan Kysela: Děkuji, pan poslanec Výborný.

Marek Výborný: Děkuji za slovo, dobré odpoledne, dámy a pánové, já navážu možná na to, co říkala kolegyně senátorka Šárka Jelínková. Osobně jsem dlouhodobě pro to, aby nějaké načítací kvorum pro koalice existovalo. V té verzi 7, 9, 11 procent by se to zdálo asi i podle těch debat, které sleduji, jako ideální. Můžeme se bavit o tom, zda tam má být ta jedenáctá, třetí výše, nebo ne. Nicméně zkusil jsem se vžít do situace, kdy bych byl nějakou malou politickou stranou v tuto chvíli a chtěl se spojit s dalšími malými subjekty a kandidovat v těch volbách podzimmích. Z mého pohledu, abych skutečně zvýšil potenciální úspěch případné ústavní stížnosti nebo stížnosti na ty volby jako takové, tak bych se snažil tu kandidátku podat právě teď. Protože v okamžiku, kdy samozřejmě bychom už přijali nějakou novelu volebního zákona, tak tam už v tom okamžiku ztrácím podle mého názoru velmi silné argumenty. Ale pokud tu kandidátku by ta koalice, samozřejmě podle volebního zákona může, podala právě v tomto mezidobí, v tom jakémsi vakuu, tak podle mého názoru tady skutečně vlastně vytváříme ten prostor pro velmi silné argumenty pro zpochybnění toho výsledku. To bychom měli podle mě zvažovat jako zákonodárci. Děkuji.

Jan Kysela: Děkuji. Pan poslanec Feranec.

Milan Feranec: Děkuji, dobrý den všem. Já jenom k tomu, co říkal pan Pikal, souhlasím s tím, protože on i probíhá nějaký proces v rámci těch stran, přípravy, odsouhlasování kandidátek, já bych si dovolil tvrdit, že 2. července už je pozdě. Skutečně by to mělo být někdy, jestli v květnu, mělo být úplně jasné, skutečně i kvůli tomu, jak to probíhá, schvalování, příprava a tak dále. Takže jenom tato praktická poznámka.

Jan Kysela: Děkuji. Teď pan doktor Vyhnánek.

Ladislav Vyhnánek: Dobrý den, děkuji za slovo. Ona velká část těch věcí, které bych chtěl říct, tak ony do jisté míry zazněly, ale pořád ještě mi něco zbývá. V podstatě k té lhůtě, to, co říkal pan poslanec Výborný, to je, myslím, strašně důležité, že pokud by nějaká strana skutečně už nyní podala

tu kandidátní listinu, podala by návrh na registraci, tak to dost ztěžuje přijímání jakýchkoli úprav. Nicméně na druhou stranu mi přijde, že právě, jak už zaznělo, tak ty koalice, ty aktuální koalice, které se už, zdá se, zformovaly, vznikaly ještě v době, řeknu, a ta politická vyjednávání probíhala v době, kdy ta adiční klauzule ještě platila. Takže to je... Pokud by, dejme tomu, těch 66 dní plus nějaké dva, tři měsíce na tu tvorbu těch koalic byly, nebo respektive na tu tvorbu těch kandidátních listin byly, tak mi to nepřijde, že by to musel být nutně problém, pokud by tam nenastaly ty zvláštní podmínky. Ale ještě obecně k těm klauzulím, mně přijde, že v podstatě celá ta myšlenková struktura judikatury Ústavního soudu je postavena na tom známém napětí mezi těmi diferenciacními, integračními faktory, že v podstatě to, co Ústavnímu soudu mohlo vadit na té teď zrušené úpravě, je to, že de facto se tvrdilo, že, jak to říct, koalice dvou, tří nebo čtyř stran je stejně diferenciacní, dezintegrační jako dvě nebo tři nebo čtyři strany. A popíralo se to, že je v podstatě už ta shoda na určitém programu, už to, že zákon s nimi zachází, s těmi koalicemi, jako v podstatě s jednou stranou, pro spoustu účelů, to se naprosto popíralo, to bylo naprosto nereflektováno. Ale jakmile se nastaví nějaký rozumný kompromis, to znamená, pokud ta úprava bude reflektovat, že na jednu stranu tam určité diferenciacní faktory navíc jsou, že koalice není to samé jako integrace v jedné straně, ale na druhou stranu to nemůže být prostý násobek, tak já si nedovedu představit, že by tam racionální Ústavní soud našel nějaký problém, pokud to bude v té šedé zóně mezi, to znamená místo 10 tedy 7, místo 15, tak opravdu nevidíme, že by tam ten problém mohl vzniknout. Ale samozřejmě nejsem autentický vykladač toho, co Ústavní soud říká.

Jan Kysela: Pan místopředseda Oberfalzer.

Jiří Oberfalzer: Dovolte jednu laickou úvahu. Ve chvíli, kdy se nacházíme ve stavu, že Ústavní soud napadl některá ustanovení volebního zákona, u některých nechal pootevřená dvířka, to jsou právě podle mě ty klauzule, tak je-li možno operovat tím, že někdo měl legitimní očekávání, teď myslím po datu vyhlášení nálezu Ústavního soudu... Samozřejmě, že nemůžou zákonodárci donekonečna oddalovat vyhotovení nebo schválení nové podoby volebního zákona. Sám za sebe si myslím, že by to nemělo být déle než za dva, za tři měsíce. Ale operovat tím, že teď se nacházíme ve chvíli, kdy jediné, co platí, protože to Ústavní soud výslovně nezrušil, je 5 procent, mi přijde nepatřičné nebo možná neobhajitelné. Ve chvíli, kdy v tom nálezu lze nalézt odkazy či jakési přípustky, že by se mohl volit trošku jiný, graduální přístup.

Jan Kysela: Děkuji, já myslím, že problém asi je silné slovo, ale jde o to, že z toho nálezu může vyplynout leccos. Nemějte koalice. Může z toho vyplynout. Pak z toho může vyplynout, když máte koalice a jednáte s nimi jako s jednou politickou stranou, tak s nimi důsledně jednejte jako s politickou stranou, takže jim dejte 5 procent. Ale současně je tam napsáno z nějakého důvodu, že Ústavní soud hodnotí pouze ty koalice 10, 15, 20, nevyjadřuje se k tomu, co bylo. Žádný jiný smysl ta poznámka nemůže mít, než že to jsou ty pootevřené dveře, jak říkáte. Takže problém vlastně je v tom, že z toho nálezu můžeme vyčíst leccos, ale z té krátké diskuse mi připadá, že na to téma je možné přinejmenším pohlížet neutrálně v tom punktu, že se tady ponechává poměrně vysoká míra prostoru pro uvážení zákonodárce, že stěžejní je prvek času a že to, co nelze úplně vyloučit, je eventuálně nějaká volební stížnost té strany, která právě v mezidobí podala kandidátní listinu k registraci, ale to se asi nedá vyřešit teď, protože to my nevíme. Takže buď se to musí zohlednit během toho zákonodárského procesu, že při vědomí toho, že se takové koalice objevily, tak si dá zákonodárce pozor, nebo se to

prostě bude řešit formou volebního soudnictví. Zdá se mi... Pane místopředsedo? Pan místopředseda Horník.

Jan Horník: Dobré odpoledne, já jenom se chci zeptat, protože to bude na nás, budeme o tom hlasovat, poslanci a senátoři, jestli nejsme schopni se tomu vyhnout, těm všem nejasnostem, které můžou nastat, a představte si, že někdo dá ústavní stížnost na proběhlé volby, bude mu vyhověno. Ty volby se všechny budou muset zrušit a my se dostaneme do totálního marasmu politického. Jestli se to nedá vyřešit tak, ať si to myslel Ústavní soud, jak chtěl, oněch 5 procent, ať to bude strana, dvě strany, koalice, tři, čtyři, to je úplně jedno... Je to 5 procent. Od 1. 1. 2022 tam může být načítací klauzule 5, 7, 9, dokonce bych řekl, že už bych nedával 11, ale čtyřkoalice stejná jako trojkoalice.

Jan Kysela: To je to téma odložené účinnosti, to znamená počínat si citlivě ve vztahu k těm volbám, které se připravují, eventuálně to odložit pro volby příští. Hlásil se k tomu pan místopředseda Pikal.

Vojtěch Pikal: Já bych jenom chtěl podotknout, že si nemyslím, že by v takovém případě nastalo zrušení voleb jako celku, pouze by se zrušila klauzule pro danou koalici, ta koalice by vlastně postoupila do sčítání hlasů a určení počtu mandátů v takovém případě. Ale nedovedu si představit, že by se tam dosáhlo toho extrému, že by se zrušily celé ty volby, protože jsme nastavili nějak klauzule.

Jan Kysela: Perfektní. Zdá se mi, že toto téma jsme jakýmsi způsobem pojednali, že je z něj možné odnést si nějaké závěry, postřehy, které se můžou v těch dalších jednáních hodit. Ta další, zřejmě podstatnější témata, která nás teď čekají, jsou ta dvě zprvu vytčená, a to je téma volebních krajů, které je možné a není nutné řešit, a pak to téma, kterému se nevyhneme, a to je téma matematických metod. Začneme možná těmi volebními kraji. Existuje podkladový materiál ministerstva vnitra, který byl různě šířen, připraven byl prapůvodně dohodou předsedů politických stran. Tam jsou naznačeny všechny ty varianty, které toho času obíhají. Varianta, kterou otevírá Ústavní soud, nechávám 14 krajů, pracujte se 14 kraji. Druhá varianta, ke které se některé politické strany nebo někteří politici představitelé v posledních dnech vyslovili vlídně, to znamená, že bychom neměli 14 volebních krajů, ale jeden celostátní obvod, a potom varianta, která čas od času probublává, že bychom v zásadě vytvořili umělé volební kraje, tak abychom odstranili tu vysokou míru asymetrie, že bychom jich měli osm nebo devět, což znamená, že by některé samosprávné kraje byly sloučeny tak, aby byl vytvořen technicky kraj volební. To je asi téma, kterému bychom se mohli věnovat, nakolik se dá říci, z perspektivy účastníků našeho semináře, že je některé z těch řešení, které je více oslovuje, připadá jim vhodnější absolutně, nebo možná vhodnější vzhledem k času, který máme k dispozici. Tak jako jsem možná předtím oslovil pana docenta Antoše, protože je blízko a nemůže se vzdálit, aniž by to bylo opatrné nebo nápadné, tak bych možná teď oslovil pana docenta Lebedu, jestli by se tohoto tématu nechtěl chopit vykopnutím.

Tomáš Lebeda: Hezké odpoledne, dámy a pánové, první pro mě důležitá věc je, zda hledáme volební systém pro tyto volby, nebo zda hledáme volební systém, který už bude fungovat, pokud možno, na delší časový horizont. I to tu zaznívalo. Pokud bychom samozřejmě šli tou cestou číslo 1, asi bychom měli trošku jiné priority, než pokud půjdeme tou cestou číslo 2. V každém případě z těch vámi

popsaných alternativ, které tady padly, tak mně samozřejmě stále se zdá smysluplné držet se stávajících 14 samosprávných krajů coby volebních obvodů pro Poslaneckou sněmovnu. Ostatně je zajímavé, že ten Ústavní soud je nezrušil, přestože ony samy jsou příčinou té disproporcionality, tou hlavní. Samozřejmě, že tam je nějaká koincidence s volební formulí, ale jednoduchým testem, pokud si dosadíte jinou volební formuli, bude to trošku lepší třeba, ale o mnoho ne. To znamená, v podstatě ta základní příčina té disproporcionality, která se projevila zejména v těch volbách 2017, samozřejmě jsou kraje. Proto ono to nelze diskutovat úplně odděleně od toho třetího bodu, protože pokud chceme zachovat kraje, automaticky musíme zvolit takové metody přepočítávání, které dokáží ten disproporční efekt těch malých krajů potlačit. Proč kraje? Samozřejmě, je tady nějaká trojstupňová soustava. Obce, kraje, celostátní politika. Dává to smysl. Samosprávné kraje mají nějakou svoji přirozenou politickou arénu, ve které samozřejmě se generují nějakí regionální politici, kteří pak mohou přirozeně pokračovat do celostátní politiky. Strany mají přizpůsobenou organizační strukturu. Najdeme celou řadu dobrých důvodů, proč to dává smysl. Naopak když vezmeme ty další dvě alternativy, spojovat kraje do vyšších jednotek se mi zdá nešťastné, protože jiný smysl než ten, že nějaká matematická formule by si s tím dokázala poradit lépe, v tom nevidím. Ale my to umíme i bez toho. Takže tady si myslím, že uvažovat o těchto variantách úplně smysl nemá. NUTS II by sice mohly fungovat jako volební obvody, ale jsou naprosto nepřirozené. V podstatě nikdo z nás se s nimi v praxi příliš nesetkává. Pakliže tedy pomineme ten jediný důvod, kvůli kterému vlastně vznikly. Ten celostátní volební obvod, to je samozřejmě alternativa. Hovoří se o ní poměrně často. Ale je to podle mě alternativa ne úplně dobrá. Důvodů, proč si myslím, že to není úplně dobré, mám několik. Zaprvé, celostátní volební obvod brání nějaké přirozené regionální reprezentaci, a to proto, že se kandidátky sestavují centrálně, to znamená, že ten centrální stranický orgán bude mít konečné slovo nad podobou té kandidátní listiny, významným způsobem by se tedy proměnila struktura stran, jaksi rovnováha mezi regiony a centrem. Dále ten jeden velký volební kraj by samozřejmě mohl vést k silné nereprezentativitě jednotlivých částí České republiky, což by mohlo ve finále vést, řekněme, i k nějakým animozitám a nechtěným pnutím, které doteď jsme v podstatě neměli. Umím si je představit. Takže nechci to dále ani rozvádět. Pak samozřejmě je to ten argument, že je to přesně ten systém, který by mohl vést k nějaké další destrukci stranického systému, což je proces, který můžeme poslední dvoje, troje volby už mírně pozorovat, kdy vlastně ze systému nějakých etablovaných strukturovaných stran, které jsou pevně navázány na nějakou voličskou strukturu, které mají jasnou ideologii, program, jsou dlouhodobě čitelné, bez ohledu na to, kdo je řídí, se nám tady začal stranický systém proměňovat do podoby, kdy část politických stran je méně čitelná programově a ideologicky, je postavena spíše na osobě nějakých politických vůdců. Jsou to tedy spíše hnutí kolem nějakých silných osobností. Je zjevné, že jeden celostátní volební obvod by patrně podnítl ještě další vznik podobných subjektů, protože samozřejmě jeden jediný lídr v čele celostátní listiny může být velmi silným impulsem. To znamená, myslím si, že už v tuto chvíli vlastně tento systém je částečně destrukovaný, další destrukce by mu patrně nepomohla. To jsou asi ty hlavní důvody, patrně bychom jich našli ještě víc.

Jan Kysela: Děkuji, přihlásil se pan docent Antoš.

Marek Antoš: Já bych rád podpořil to, co řekl teď pan docent Lebeda, ale kromě toho bych ještě chtěl říct, že si myslím, že to slučování těch volebních krajů do nějakého jiného počtu třeba osmi je vlastně ze hry i kvůli tomu rozhodnutí Ústavního soudu, protože Ústavní soud pro mě relativně překvapivě řekl dvě věci o těch krajích. On řekl, zaprvé je to důvod, který vede k té disproporcionalitě při rozdělování mandátů politickým stranám, proto to vadí, pokud tam není nějaká kompenzace na

celostátní úrovni, ale zadruhé, druhý problém je v tom, že se celá ta soutěž odehrává uvnitř těch krajů, a to samo o sobě je taky protiústavní, říká Ústavní soud. To znamená, i kdybyste měli velké kraje, třeba jenom dva, to znamená, že by to nemělo žádný disproporční efekt, ale všechny mandáty byste rozdělili v nich a nic byste neřešili na té celostátní úrovni, tak i to je špatně, řekl Ústavní soud. To říkám znovu, pro mě je to relativně překvapivé. Ale Ústavní soud to říká. Tím pádem, i kdyby se udělalo těch osm krajů, nebo nějaký jiný počet, tak se stejně bude muset řešit i ta matematika a stejně se bude muset řešit ten celostátní pohled. Pak je to vlastně zbytečné. Protože nemá cenu dělat něco, co není potřeba, když ještě stejně musím udělat něco, co mi ten problém vyřeší sám o sobě. Čili podle mě to téma... Ta střední cesta podle mě není téma. Maximálně by to mohl být ten celostátní obvod. Ale souhlasím s těmi důvody, proč to spíš nedělat. Nebo nechat těch 14 krajů.

Jan Kysela: K těm 14 krajům se Ústavní soud opakovaně vyslovuje tak, že jejich problémem je to uzavření se dovnitř, jak teď říká pan docent Antoš, že kdyby tedy ta poměrnost měla být uvnitř těch volebních krajů zajišťována, tak pak je k tomu výslovné ústavní opory, zatímco pracujeme-li s těmi zásadami poměrného systému, myslí se tím poměrný systém fungující celostátně, což ten náš stávající není. Tudíž vlastně ten úkol pro to třetí téma, ke kterému se dostaneme za chvíli, je, jak se při existenci 14 krajů popasovat s tím celostátním systémem nebo s tou celostátní poměrnou reprezentativností. Teď mám přihlášeného pana místopředsedu Oberfalzera.

Jiří Oberfalzer: Já bych chtěl podpořit zachování volebních krajů a spíše to podepřít, než svůj vlastní názor, skutečnosti, že v Senátu proběhla taková první schůzka. Pan profesor Kysela byl přítomen. Tam jsme si navzájem ukázali svoje preference a vygenerovali pár bodů, na kterých jsme schopni se shodnout. Já bych dokonce řekl, že pokud jde o ty kraje, je to jednoznačná preference, aspoň na tom místě přítomných senátorů a jejich názorů. My jsme také z povahy tím, že Senát je volen v regionech, jasně vyčleněných obvodech, sympatizanti toho, aby vazba mezi zvolenými zástupci a volebním obvodem byla co nejčitelnější. Čili to je jeden důvod, že si přejeme, aby zvolení poslanci měli jasnou vazbu ke svému volebnímu regionu. A pak bych chtěl ještě podtrhnout věc, kterou zmínil pan docent Lebeda. On se zmiňoval o té variantě jednoho volebního obvodu a o úskalích spočívajících v koncentraci, řekněme, politické reprezentace té které strany. Já si myslím, a to není legislativní úvaha, teď mi to odpusťte, to je spíš taková společenská úvaha, že bychom měli podporovat takové systémy, které umožňují růst osobnostem. A pokud vytvoříme systém, kde se bude koncentrovat ta příležitost pro vlastní politickou kariéru u ústředí těch stran, tak riskujeme, že ten vývoj nebude kontinuální, ale že bude mít jakýsi skokový charakter. Čili v zájmu zaprvé lepšího, přímého vztahu regionů, tedy krajů, jejich zastoupení v komoře, v dolní komoře parlamentu, a v zájmu nějaké, řekněme, diverzity a postupného vývoje politické scény v České republice, myslím si, že ty kraje je třeba zachovat.

Jan Kysela: Děkuji, tak teď mám pořadí: pan poslanec Feranec, pan docent Chytilík, pan doktor Šedo a pan doktor Charvát. Pane poslanče, prosím.

Milan Feranec: Děkuji, já mám dvě poznámky. První k tomu počtu krajů. Reálně, technicky proveditelné jsou jenom dvě varianty. Zachovat 14 současných, nebo jeden. Představa, že nemalujeme 10, 8 nebo 1 stejných krajů, je asi nereálná. I vzhledem k těm strukturám, které jsou, komise,

stranickým a tak dále, to si myslím, že je nereálné, i když možná do budoucna se tím zabývat... A druhá poznámka je, jeden volební obvod. Tady bych asi úplně nesouhlasil s tím, že jeden volební obvod by přispěl ještě víc k destrukci stran, k vzniku hnutí. Ta hnutí vznikala v situaci, kdy byl superuzavřený krajský systém. Takže toto není ten důvod. Já jsem spíš pro možnosti jednoho volebního obvodu celostátního, který nejlépe, to jsou celostátní volby, tam nepropadne nic... Nesouhlasím úplně s tím, to už je trošku politické hodnocení. Takže v tomto smyslu si myslím, že i ten jeden volební obvod, to je ten poměrný systém v nejjistší podobě. Ale rozumím tomu, že nemusí být shoda. My se musíme nějakým způsobem domluvit nakonec.

Jan Kysela: Můžu se jenom zeptat, pane poslanče, máte na mysli už tyto volby, nebo je to nějaký výhled do budoucna se zřetelem v zásadě k těm limitům, které možná z toho nálezu Ústavního soudu plynou, typu nezasahujte do příliš mnoha věcí, které se týkají rozběhnutých voleb, protože když do nich budete zasahovat, možná vyrobíte nějaký další problém?

Milan Feranec: Ne, já si umím představit i tyto volby, ale je mi jasné, že na tom musí být shoda a musí být shoda obou komor. Já jenom říkám, že to je náš názor. Ale není to nějaká mantra.

Jan Kysela: Děkuji, teď bych dal slovo třem přihlášeným panelistům, našim diskutujícím. První se přihlásil pan docent Chytilík.

Roman Chytilík: Dobré odpoledne, dámy a pánové, já bych tento problém, o kterém se tady bavíme, volební kraje, spojil s takovou jednou částí volebního zákona, o které se Ústavní soud nevyjadřoval, ale která je podle mého názoru také důležitá, a to je možnost preferenčního hlasování voličů. Spojil bych to z toho důvodu, že ty tři varianty, o kterých se bavíme, to znamená jeden celostátní obvod, méně krajů, a ta stávající varianta nejsou z hlediska toho, co nebo jakým způsobem mohou voliči využívat svého preferenčního hlasování a mohou legitimně očekávat, že se s tím jejich preferenčním hlasováním stane, tak rozhodně nejsou rovnocenné. Varianty s méně kraji, před tím bych velice z hlediska preferenčního hlasování varoval, protože tam vidím poměrně velké nebezpečí toho, že by třeba mohli být zvoleni nakonec poslanci, kteří by na té kandidátce zastupovali jenom jeden třeba z těch dvou spojených krajů. Ten větší. Jednoduše proto, že by je volili, že by jim dávali preferenční hlasy voliči, jakoby z té části toho nově vytvořeného volebního obvodu. Takže tato varianta mi nepřijde úplně ideální. Vlastně podobnou věc bych poznamenal i o tom jednom celostátním volebním obvodu, z hlediska preferenčního hlasování. Ten jeden celostátní obvod, pokud by se to preferenční hlasování nějak fundamentálně nezměnilo, pak šance, že by pomocí preferenčních hlasů byli zvoleni nějakí poslanci, kteří by jinak zvoleni nebyli, je výrazně menší ve srovnání s tou stávající variantou. Takže když se na to podívám z této perspektivy, o které Ústavní soud nemluví, ale která z hlediska kvality demokracie určitě není úplně zanedbatelná, tak bych jednoznačně preferoval tu současnou variantu 14 krajů. Děkuji.

Jan Kysela: Děkuji pěkně, pan doktor Šedo.

Jakub Šedo: Přeji také dobré odpoledne. Já částečně bych navázal na kolegu Chytilka, to jest ve chvíli, kdy bychom přešli na jeden celostátní obvod, tak se stává otázkou, co udělat s preferenčním hlasováním, aby mělo nějaký skutečně reálný vliv. Vezmeme-li si, že větší strana by mohla celostátně dosahovat až k jednomu milionu hlasů, tak v tu chvíli, odpočítáme-li si jakékoli procento preferenčních hlasů, tak se dostáváme k dosti vysokým číslům, ať už by to byl nějaký návrat k deseti, pěti, nebo třeba i k snížení pod 5 procent preferenčních hlasů, tak se stále pohybujeme na hodně vysokých hodnotách. Reálně by to asi vedlo k tomu, že de facto by buď se pouze potvrzovalo pořadí kandidátů, tak jak je na kandidátní listině, nebo maximálně by to mohlo vést k vynesení nějakých víceméně celostátně známých lídrů, kteří, pokud by nebyli napsáni na těch prvních místech, ale třeba z nějakých demonstrativních důvodů by se nechali napsat na konec celé kandidátní listiny, tak by byli takto úspěšní. Šance prosadit se poslancům, kteří byli zvoleni pomocí preferenčních hlasů na úrovni krajů, troufám si říct, že by byly velmi malé, respektive možná nulové. Druhá věc, kterou bych pak zmínil, je, že zkušenost ze zemí, které mají jeden celostátní obvod, tak vede skutečně k hrozbě dost velké disproporce v zastoupení jednotlivých krajů. Mám-li být konkrétní, tak Slovensko má jeden celostátní obvod s jednou kandidátní listinou, s tím, že zastoupení bratislavského kraje jakožto hlavního města a okolí se pohybuje na více než dvojnásobku podílu obyvatel tohoto kraje. Takže z tohoto hlediska prostě disproporce, kterou navíc nemůžeme odhadnout, není jisté, jak budou sestavené kandidátní listiny, podobná disproporce, kdy jeden kraj nebo vybrané kraje budou mít výrazně více poslanců než kraje jiné, včetně té varianty, že některý kraj vůbec nedojde nebo bude tam mít jednoho poslance místo stávajících pět, osmi, deseti, tak tato situace může nastat, mohla by být zase ne úplně příjemným pnutím uvnitř politických stran i uvnitř společnosti. Tím netvrdím, že prostě jeden kraj není, jeden obvod není alternativou ve smyslu reálnou, ale domnívám se, bez ohledu na nějaké politické preference, že skrývá tyto hrozby, které považuji za problém, který ve chvíli, kdy zůstaneme na 14 krajích, tak nehrozí.

Jan Kysela: Děkuji. Jde o to, aby se nám ten nadreprezentovaný kraj líbil. Pak už je to menší problém. Další, poslední z hlásících se diskutujících je pan doktor Charvát.

Jakub Charvát: Děkuji mockrát za slovo, pane profesore, dobrý den, dámy a pánové. Tím, že jsem poslední v řadě, tak asi víceméně jenom zrekapituluji to, co říkali kolegové, jakkoli ten celostátní volební obvod může působit jednoduše, odpovídající jednomu tomu cíli, který můžeme sledovat v rámci volebních systémů, tak ono když se podíváme napříč světem, tak moc případů, kde ten klasický jeden celostátní volební obvod máme, tak moc případů nenajdeme. V podstatě je to Izrael a Slovensko. Pokud máme jiné případy, tak tam pak je nějaké rozpočítávání. Právě ten slovenský případ, který zmiňoval pan doktor Šedo, může být v řadě případů nebo v řadě příkladů jakoby určitou inspirací nebo varováním před tím, co se může stát nebo co se děje v těch slovenských volbách. Pan doktor Šedo hovořil o dvojnásobné nadreprezentaci bratislavského kraje. Ona ta reprezentace je vlastně ještě dlouhodobě větší. Ona je téměř trojnásobná. Ve volbách 2010, 2016 byla dokonce více než trojnásobná. Když vezmeme počet poslanců za bratislavský kraj versus velikost populace... Mají tam nějaké 50%, 60% zastoupení ve vztahu k velikosti té své populace. Takže tam ty disproporce jsou poměrně velké. Možná ještě jedna otázka. Tady byl zmíněn mechanismus preferenčního hlasování, který zmiňoval docent Chytilka, já si možná dovoluji nadnést myšlenku, že to je otázka, která je do jisté míry problematická i dneska v tom stávajícím nastavení, tím, jak se nám volby výrazně liší, velikosti volebních obvodů. Myslím, že i tam máme dnes významný nepoměr mezi těmi malými kraji a velkými kraji.

Jan Kysela: Mluvíte hrozně rychle. Myslím, že vás nevnímám... A nevím, jak ostatní.

Jakub Charvát: Omlouvám se. Dobře. Ten poslední bod byl jenom to, že možná ta otázka preferenčního hlasování by stála za zmínku, za otevření, i v tom stávajícím nastavení, protože i tam jsou, myslím, značné nerovnosti v důsledku toho, jak máme různé velikosti volebních krajů.

Jan Kysela: Jste hodný, já jsem myslel, že kdybyste mluvil pomaleji, tak bychom vám lépe rozuměli. Nechtěl jsem vás ale vystresovat. Každopádně se k tomu pak ještě můžeme vrátit. Na papíře mám poznamenaného pana poslance Výborného.

Marek Výborný: Děkuji za slovo, já možná nebudu, protože se tady shodnu s tím, co tady zaznívalo od předřečníků, od pana docenta Antoše i pana docenta Lebedy, zcela, tak nebudu tu věc komentovat z pozice ústavní nebo politologické, ale dovolím si to vrátit do té reality, ve které se nacházíme. Pokud v tom nálezu Ústavního soudu je jasně naznačeno, že by se zákonodárci měli pohybovat v jeho limitu, a pokud možno se vyvarovat nějaké, teď použiji ošklivý termín, lidové tvořivosti, tak si myslím, že bychom toto měli skutečně vzít v potaz. Ono to je v přímém rozporu s tím, co tady zaznívalo od pana kolegy Ferance, třeba i od dalších poslanců nebo vystupujících, když jsme se bavili o těch koalicích. Shodli jsme se na tom, že se musíme relativně rychle dohodnout na nějakém výsledku. Já se obávám, že pokud bychom zabředli do diskuse o tom, jestli otevírat něco, co vlastně není samo o sobě předmětem nálezu Ústavního soudu, tak hrozí přesně to, že se ta věc bude protahovat nebo nedejbože by dokonce mohla zhavarovat. Pak si dovolím kratičkou poznámku. Já bych se snažil spíše vyvracet mýtus o tom, že ten nejspravedlivější model je právě ten jednoobvodový, protože to není pravda. Ve sněmovně sedí 200 poslanců, nikoli desetiny poslanců, kdybychom se potom mohli dohodnout skutečně té čisté poměrnosti, ale to by tam muselo třeba Pardubický kraj reprezentovat 10,5 poslance, nebo něco podobného, to možné lidsky není. Když použijeme některou z těch čistě poměrných metod matematických, i na půdorysu těch 14 krajů, tak se k té poměrnosti velmi výrazně přiblížíme. Třetí věc. Samozřejmě, tímto nebudeme řešit onu občas namítanou disproporci. Karlovarský kraj má pouze 5 poslanců a ani deseti procentní výsledek tam nestačí na ten jeden mandát. To je samozřejmě pravda. Ale pokud budeme používat ten proporční systém v té úplnosti, tak i ty hlasy, které jakoby v uvozovkách propadaly v tom malém kraji, tak vlastně nepropadají, protože podpoří tu politickou stranu nebo ten politický subjekt celostátně. Ta získá ten mandát například v jiném kraji. Děkuji.

Jan Kysela: Děkuji. Pan docent Lebeda.

Tomáš Lebeda: Ještě úplně krátce, naprosto souhlasím s těmi argumenty, které kolegové Šedo a Chytilík říkali. Omlouvám se, kolegovi Charvátovi jsem tolik nerozuměl. Ale ještě bych řekl jednu důležitou věc. Pokud uděláme nějakou změnu oproti stávajícímu stavu, tak musíme vědět, proč ji děláme. Počet krajů je v podstatě už nějaký konkrétní parametr, ten konkrétní parametr by měl reagovat na nějakou poptávku. To znamená, pokud chceme jeden volební kraj, musíme si říct, proč ho chceme. Já jenom připomenu, že v dějinách Československa i České republiky vždycky volební kraje reflektovaly správní zřízení. Vždycky. To znamená, pokud chceme opustit tuto logiku, která je

historická, která je osvědčená, tak pro to musíme mít hodně dobrý důvod. Ten jediný důvod, který já zatím slyším, není přesvědčivý. Ten jediný důvod, který zatím zazněl nahlas, je, že je to proporční. Ale úplně stejného výsledku my umíme dosáhnout při základních volebních krajích na úrovni 14 obvodů. Umíme! Jednoduše. Na to jsou matematické postupy, odborníci je znají. Není to problém napsat. To znamená, tento zatím jediný argument, který jsem slyšel, prostě nefunguje. Pokud opravdu bychom měli dělat takto fundamentální změnu, tak musíme mít podle mě k tomu velmi dobrý důvod. Děkuji.

Jan Kysela: Děkuji. Tím se mi zdá, že jsme si vlastně vytvořili můstek, který nám umožní přejít k tomu třetímu tématu, které můžeme opřít o dosud vyjevenou shodu zachování 14 krajů, takže otázkou vlastně je, jak dosáhnout toho, co po nás Ústavní soud chce, to znamená celostátní proporcionality, v podmínkách 14 krajů. Já bych tomu možná předsunul ještě jedno téma, které je poměrně často diskutováno. A právě s touto tematickou oblastí souhlasí. To je téma bonusů pro vítěze. Nakolik se dá říci, že bonus pro vítěze se vejde do toho, o čem mluví Ústavní soud ve svém nálezu, respektive jak se vůbec dá s bonusem pro vítěze pracovat? Ručičku mám jenom já celou dobu. A teď má ručičku i pan docent Lebeda. Předávám slovo.

Tomáš Lebeda: Tato oblast je velmi komplexní. Lze k ní přistoupit hned několika cestami. Myslím si, že by bylo velmi vhodné, kdyby se na té cestě za hledáním té podoby přepočítávání hlasů na mandáty postupovalo od obecnějšího ke konkrétním věcem. To znamená, aby se nezačínalo těmi formulemi, těmi konkrétními mechanismy, ale aby se začínalo těmi cíli, co od toho čekáme. Na základě toho, aby se s tím začalo pracovat. Když to řeknu jednoduše. Není problém při 14 krajích dosáhnout dokonalé proporcionality, jako bychom měli jeden velký volební obvod. To umíme. Umíme to několika způsoby. Jeden tady už naznačil kolega Antoš. Naznačilo ho i ministerstvo vnitra se statistickým úřadem v těch podkladech. To je ten inverzní systém. Tedy nejprve se mandáty rozdělí celostátně, mezi jednotlivé strany, a pak v rámci stran se ty mandáty rozdělují mezi krajské kandidátní listiny. Ten systém samozřejmě má nějaká pozitiva, nějaká negativa. K nim se ještě můžeme vrátit. Pak je tady několik variant takzvaných druhých skrutinií. Druhé skrutinium my si pamatujeme z té doby do roku 1998, kdy vlastně počet mandátů ve druhém skrutiniu nebyl předem pevně dán, nebyl fixní, v podstatě byl plovoucí, v závislosti na tom, kolik se Hagenbach-Bischoffově kvótě nepodařilo rozdělit mandátů v těch tehdejších osmi krajích. To je jedna varianta. To znamená, druhé skrutinium založené na té metodě, my jí říkáme zbytkové mandáty ze zbytkových hlasů, nechat vlastně na kvótě, jestli by to byla Hagenbach-Bischoffova nebo jiná, to je zase už potom, řekněme, ta technická záležitost, aby tyto mandáty generovaly nebo ty kraje generovaly mandáty pro druhé skrutinium. Ale má to nějaká svá „ale“. A pak je tu třetí varianta, varianta, kdy vlastně se, a to je dneska, řekněme, asi nejmodernější způsob, kterým se dělají druhá skrutinia, to znamená, že předem ze zákona se určí fixní počet mandátů, který je určen k tomu, aby kompenzoval disproporce vzniklé v krajích. Dánsko, Švédsko, ale vlastně když to vezmeme do důsledků, tak de facto i Německo, byť tam je to trošku složitější, zase je tam hned několik variant, jak potom s těmi mandáty v tom druhém skrutiniu pracovat. Ten výběr mezi těmi variantami, myslím si, že už je do značné míry hodně odbornou záležitostí, která by měla reflektovat zadání, politické zadání. To politické zadání může být následující. Chceme mít dokonalou proporcí mandátů mezi jednotlivé kraje, a to všech 200. To je jasné zadání. To znamená, všech 200 mandátů musí precizně prostě poměrně sednout na jednotlivé kraje z hlediska třeba počtu zúčastněných voličů, tak jako to bylo do dneška. My jsme paradoxně do dneška vždycky měli dokonalou proporcí mezi kraji, protože to se dělalo Hareovou kvótou, pomocí metody největších zbytků, ale měli jsme velmi disproporční rozdíl mezi stranami. To znamená, chceme toto zachovat pro

všech 200 mandátů. Pak tedy ale to jde jen některými z těch způsobů, které jsem vyjmenoval. Některými ne. Nebo tu čistou proporcí chceme pro nějaký omezený počet mandátů, 160, 170, 180, a ten zbytek pro nějaké druhé skrutinium budeme rozdělovat jinak. Budeme ho rozdělovat pomocí jiných kritérií na celostátní úrovni obvodů. Jakých? Budou to kritéria, která se budou znovu snažit nějakým způsobem reflektovat to krajské členění, to znamená nějak proporčně vracet ty mandáty zpátky a v podstatě naplnit tu první logiku? Nebo budou úplně oddělená a půjdeme logikou celostátní listiny, kde ústředí strany si může vlastně tímto způsobem udělat jakési preferované pořadí, které samozřejmě vychází z kandidátů, kteří současně kandidují v krajích, tak jak to mají třeba v Rakousku? Nebo tam zohledníme podíly preferenčních hlasů v jednotlivých krajích? To znamená, že do druhého skrutinia by se dostali ti s těmi nejvyššími procenty preferenčních hlasů, samozřejmě, kteří už nebyli zvoleni předtím v krajích? A vlastně tím umožníme dostat se do parlamentu, řekněme, u voličů oblíbeným osobnostem? Takhle můžeme pokračovat dál. Sami cítíte, že vlastně je strašně důležité si předem vyjasnit, co od toho čekáme. My vlastně často ani si přesně neuvědomujeme, jaké všechny možnosti nám ten systém dává. Pokud si je všechny popíšeme a řekneme si, ano, toto by se nám líbilo, tak pak teprve má smysl začít se bavit o tom, jestli použijeme tu či onu formuli, jakým způsobem, kolik mandátů by co mělo kompenzovat. Ale vlastně my nejdříve musíme znát ten cíl, to, co od toho systému očekáváme, co by se nám vlastně líbilo, kdyby plnil. To, co mně teď na tom přijde jakoby nejsložitější, je, že my na tyto úvahy máme strašně málo času. Opravdu extrémně málo. Proto já jsem hned jako první otázku na začátku vznesl, jestli hledáme systém jakoby natrvalo, nebo jenom nějaký překlenovací a pak se k tomu znovu vrátíme. To já nevím. To je také jedna z věcí, kterou je potřeba ujasnit. Ale já si dokážu představit, že se dá naprojektovat velmi dobrý volební systém, který bude velmi precizně sledovat třeba ty cíle, které jsem tady popsal, a celou řadu dalších. Ale je pravda, že to se nedá udělat velmi rychle, už vůbec asi to není snadné v této době, kdy to naše setkávání je omezené. Takže toto je vlastně takový úvodní výkop. K těm technickými možná bych se vrátil později. Teď bych klidně předal slovo někomu jinému.

Jan Kysela: Určitý problém tohoto požadavku je nutnost poměrně rozsáhlé edukace zadavatelů, protože dost pochybuji, že by vám takhle formulované zadání byl schopen někdo dát, a to z toho prostého důvodu, že si myslím, že tomu ne každý tak dobře rozumí, aby ty jednotlivé varianty, respektive ty jednotlivé parametry byla schopna ta či ona politická strana úplně tedy uchopit. Ale můžu se samozřejmě mýlit. Možná bych se zeptal právníků mezi panelisty, jestli to, co z řeči pana docenta Lebedy zachytili, čemu ještě na rozdíl ode mě navíc rozuměli, tak jestli mají pocit, že se všechno vejde do toho nálezu, máme-li ho v hlavě, nebo třeba některá ta dílčí témata už z těch parametrů možná trochu vybočují... A současně se vracím k té otázce předtím formulované, jestli v těch našich úvahách je nějaké místo pro to, čemu se říká bonus pro vítěze? Já mám pocit, že spíš ne, že nějaký fixní bonus pro vítěze není z hlediska toho nálezu Ústavního soudu akceptovatelný, ale rád bych to téma pojednal, abychom ho mohli eventuálně vytěsnit a zabývat se těmi ostatními. Teď se hlásí pan předseda Vystrčil.

Miloš Vystrčil: Já tu otázku jenom doplním, pokud bychom se dle mého názoru měli bavit vůbec o bonusu pro vítěze a pokud jsme ochotni, což spíše se ptám, než sám to tvrdím, tomu tak říkat, tak jediné, co mi připadá, že by se dalo nazvat bonusem pro vítěze, je situace, kdy by třeba vzniklo nějakých 30 procent hlasů, které by propadly, protože by tady bylo, já nevím, sedm, osm stran, které měly pod pět procent, a následně vlastně dochází k tomu, že ta strana, která by vyhrála, měla by třeba z těch zbývajících 70 procent 35 procent, tak by získala nejvíc z těch mandátů, které by jakoby zbyly, které přísluší těm voličům, kteří vlastně nemohli svůj hlas uplatnit tak, jak chtěli. V tom případě,

pokud ta strana získá 35 procent z toho zbytku, který se přerozděluje, tak ona, kdyby se v tomto poměru vlastně mohla účastnit, což je půlka z těch 70, sáhla by si na půlku těch zbylých hlasů, tak v tom okamžiku vzniká bonus pro vítěze tím, že si bere nejvíc z toho, co přísluší hlasům, kterým nebyly přiděleny žádné mandáty, protože byly pro strany, které se nedostaly do sněmovny. Snad jsem to řekl srozumitelně. V tom okamžiku vlastně k tomu bonusu dochází. Díky tomu, že jsem ten nejsilnější z těch, kteří uspěli, tak mám nejvíc z toho, co patřilo těm, kteří neuspěli, co by patřilo těm, kteří to nedostali, protože neuspěli. Tak, snad jsem to řekl jasně. Děkuji.

Jan Kysela: K tomuto pan poslanec Výborný.

Marek Výborný: Já pouze technicky rozšířím ten dotaz i pro panelisty. Já se totiž domnívám, že tady si taky musíme položit tu kardinální otázku, proč. Proč bonus? Případně. Protože ten nejčastější argument, který zaznívá ve veřejném prostoru, bez bonusu nesestavíme stabilní vlády, tak já se obávám, že když se podíváme na historii posledních několika volebních obvodů, tak že tomu tak skutečně není. Čili zkusme nebo poprosím o tu odpověď, proč ten bonus. Podobně jako u té předchozí otázky ohledně krajů.

Jan Kysela: Já k tomu odcituji pana předsedu Vystrčila, kterého jsem si dopoledne pouštěl na nahrávce z poslední ústavní komise, z níž píšu zápis, který právě říká, že když si propočítával výsledky těch několika předchozích voleb, tak se mu zdá, že ten bonus vlastně nepomáhá tomu, že by byla vytvářena většinová vláda, a tím pádem chybí přesně to, o čem mluví pan poslanec Výborný, chybí na té druhé misce nějaké zdůvodnění toho, proč vlastně narušuji poměrnost tím, že někoho zvýhodňuji na úkor někoho, když to ve skutečnosti k ničemu nevede. To je vlastně asi ta konstrukce. Teď mám řadu přihlášek našich panelistů. V pořadí: pan doktor Šedo, pan docent Wintr, pan doktor Vyhnánek, pan docent Chytilík, pan doktor Charvát a pan docent Antoš. Takže první, to jsem neřekl, promiňte, dostatečně zřetelně, pan doktor Šedo teď má slovo.

Jakub Šedo: Děkuji. Já jsem svoji připomínku formuloval ještě dřív, než padlo několik dalších slov, ale řekl bych asi tolik úvah o nějakém bonusu pro vítěze, navíc otázkou. Na jedné straně, jestli o něm má smysl vůbec uvažovat ve chvíli, kdy jsme v pozici... Bud' může být tak malý, aby to vyhovělo Ústavnímu soudu, ale pak je otázkou, jestli má smysl o něm vůbec uvažovat. Nebo v opačném případě musí být tak velký, aby skutečně tomu vítězi nějak pomohl, v tom případě ale nebude v souladu s rozhodnutím Ústavního soudu. Takže pokládám vlastně kacířskou otázku. Má smysl o nějakém bonusu uvažovat v situaci, kdy upřímně řečeno to, jestli vítěz bude mít 65 nebo 66 mandátů, je při vyjednávání o vládě minimální rozdíl, a v momentě, kdy dáme vítězi pomocí nějakého bonusu místo 65 tedy 85, tak v tu chvíli už to neprojde přes Ústavní soud? Takže asi tolik za mě.

Jan Kysela: Děkuji. Pan docent Wintr.

Jan Wintr: Já souhlasím s názory politologů v tom, že ten bonus, aby mohl sehrát nějakou pozitivní roli při sestavování těch vlád, by musel být poměrně veliký, a to tak veliký, že už by potom neobstál

v tom přezkumu před Ústavním soudem. Čili si myslím, že by asi bylo lepší se obejít bez toho bonusu. K té původní otázce pana profesora Kysely, co z všech těch modelů a úvah pana docenta Lebedy je ústavně konformní, tak myslím, co je evidentně protiústavní, je vlastně jenom to sestavování té volební listiny až po volbách. To, co tady bylo před rokem 1998, že v tom druhém skrutiniu si prostě ty strany řekly, koho posadí na ty dodatečně přidělené mandáty, je v evidentním rozporu s ideou přímého volebního práva, že o složení té sněmovny přímo rozhodují ty hlasy voličů a ne nějaký prostředník, což by tady byly ty strany. Čili ten systém zvolit nejde. Je samozřejmě možné zvolit druhé skrutinium jinak postavené, právě že tam jaksi budou ti, kteří měli třeba nejlepší výsledky v těch krajích, nezískali ty mandáty. Ale ta po volbách sestavovaná listina je nepřípustná podle mě. Děkuji.

Jan Kysela: Děkuji. Ztratil jsem ten papír. Další byl pan doktor Vyhnánek.

Ladislav Vyhnánek: Děkuji za slovo, já bych se v první řadě chtěl připojit k tomu, co říkal jak doktor Šedo, tak docent Wintr, s tím, že další problém, který už se podle mě řešil před nějakými těmi 12 lety, nebo kdy to bylo, nebo 13, kdy se mluvilo o té potenciální reformě, je, že když dáme bonus vítězi, tak musíme ty mandáty někomu sebrat. Typicky to bývají potenciální koaliční partneři. Takže to už je... V tom nálezu profesor psal o efektu svatého Matouše a souvisejícím pláčem a skřípění zubů. Takže aby z toho nakonec něco bylo, z toho bonusu... Myslím, že doktor Šedo to popsal úplně perfektně. Co se týká toho, co se vlastně vleze pod ten nálezný Ústavního soudu, tak třeba ta první zmiňovaná varianta, která má ještě další výhodu, a to je, že ji aspoň trochu chápu, to znamená, takové to inverzní rozdělování, že se vlastně rozdělí mandáty mezi politické strany na celostátní úrovni a potom v rámci těch zisků politických stran nebo koalic, prostě těch volebních stran, že se to rozdělí mezi jejich jednotlivé krajské kandidátky podobným způsobem, jako se to vlastně dnes dělí mezi kraje celkově. Ten má tu výhodu, že on skoro do písmene odpovídá tomu, co Ústavní soud chce, to znamená, že to rozdělování lomeno ta soutěž prostě proběhne na té celostátní úrovni. Zároveň to ale má pak výhodu, že to může respektovat strukturu těch kandidátních listin na těch jednotlivých krajských úrovních, včetně preferenčních hlasů, a to, jak se vlastně poskládaly po započtení preferenčních hlasů, jak se poskládalo vlastně to pořadí na těch krajských kandidátkách, takže to asi jde celkem pěkně napsat tak, aby to odpovídalo tomu nálezu Ústavního soudu a aby to zároveň dávalo smysl. Jinak kromě toho narušení přímého volebního práva, které zmiňoval docent Wintr, které tady bylo, tam taky ani u těch jiných variant jinou protiústavnost nevidím. Ale tato varianta, ta první, mně přijde jako celkem intuitivní, poměrně elegantní, byť tedy chápu, že asi tam může být nějaký problém potom, aby ty mandáty pro jednotlivé kraje, aby v určitých konstelacích nebyly vychýlenější než za současného stavu, ale to už zase nechám odborníky, kteří umějí o něco lépe počítat, aby mě v tomto poučili.

Jan Kysela: Děkuji. Jedním z takových je pan docent Chytilík, který má teď slovo.

Roman Chytilík: Děkuji za slovo. Já bych se vyjádřil ale přece jenom o něco více k tomu volebnímu bonusu. Já plně souhlasím s Tomášem Lebedou, že většina těch věcí, o kterých se tady bavíme, tak jsou technické, dají se nějak zajistit. Myslím si ale, že zrovna tohle se úplně nevztahuje na ten volební bonus a že právě ten volební bonus by měl poměrně rozsáhlé politické důsledky, kdybychom ho zavedli. Dovedu si představit, že ten bonus by měl třeba velké důsledky pro to, jakým způsobem by se vedla předvolební kampaň. Dva takové příklady. Dva současné opoziční bloky nebo opoziční

koalice, pokud se udrží, tak by pravděpodobně vedly proti sobě o něco víc konfrontační kampaň s cílem ty volby vyhrát a ten bonus získat. Naopak největší vládní strana by ty volby asi chtěla taky vyhrát, což by prakticky znamenalo, že by se asi zaměřovala na voliče těch stran, které se v současnosti pohybují kolem 5 procent, třeba vlastně nechtěně by se snažila dostat, nebo ne snažila dostat, ale nechtěně by je dostala pod tu pětiprocentní klauzuli. To znamená, pořád by to byly volby, pořád by to byla volební kampaň, ale pokud můžu pomoci nějakou takovou paralelou, tak by to bylo něco jako hokej na širším a na užším ledě... Jsou vlastně trochu spory o tom, jestli by to byla úplně ta samá hra. Takže já speciálně u toho bonusu bych velmi varoval před tím, že bychom měli domýšlet i politické důsledky této zdánlivě subtilní změny.

Jan Kysela: Děkuji. Pan doktor Charvát.

Jakub Charvát: Děkuji za slovo, já asi částečně navážu na to, co už tady zaznělo. Mně ten volební bonus nedává moc smysl, jednak by opět vedl k nějaké deformaci toho rozdělení mandátů, zase pokud bychom to pak začali přepočítávat na počet hlasů na mandát, tak minimálně v případě jedné strany by to přineslo problém. Druhá otázka, kterou je podle mě jakoby důležitá položit, je, kdo vlastně má ten bonus dostat, protože podle mě nikde není psáno, že ten, kdo má sestavovat vládu, musí být ta strana, která získala nejvíce hlasů ve volbách. Podle mě volby jsou o tom, kdo bude schopen získat nebo sestavit parlamentní většinu po těch volbách. A pokud to bude druhá strana v pořadí, tak pak je legitimní, ať to sestavuje druhá strana v pořadí, ale pravděpodobně ten volební bonus by musel logicky směřovat k té straně první, která získala tedy nejvíce hlasů ve volbách. Ale pak je problém, že ten volební bonus... Co bychom pak dělali? Odebrali bychom ten volební bonus té straně, která nesestavila tu parlamentní většinu? Posílili bychom tím bonusem parlamentní opozici? Připomínám výsledek voleb v roce 2010, kdy nejvíce hlasů získala sociální demokracie, ale ta parlamentní většina byla jiná a byla dlouhodobě zřejmá. To, co tady pak zaznělo, co určitě pravda je, že bychom měli zohlednit nějaké vzorce koaličního chování v České republice. Dosud tady často ty vládní koalice vznikaly na půdorysu nějaké velké strany a menších politických stran. Pak samozřejmě v okamžiku, kdy ten volební bonus jde na úkor těch menších politických stran, tak ten problém je, že vlastně oslabujeme možná potenciálně tu koalici jako celek. V neposlední řadě vlastně i to, že ten volební bonus by asi pravděpodobně opravdu nic neřešil, když se podíváme na ty poslední výsledky voleb třeba, nemusí to být jenom ty poslední výsledky voleb, tak určitý volební bonus, byť přirozenou cestou získaný tam máme, v případě ANO 2011, obnos, který je asi třetinový. A stejně to nevedlo ke vzniku většinové vlády. Ta vláda je menšinová. Přesto ten bonus je prostě asi o třetinu větší, nebo ten zisk mandátů je o třetinu větší, než jaký byl podíl hlasů. Je to nějakých 15 mandátů. Tím se vlastně vracíme k té otázce toho, jak velký by ten bonus musel být, aby to dávalo smysl. Takže tolik za mě. Děkuji moc za slovo.

Jan Kysela: Děkuji. K této otázce poslední dva panelisté. Pan docent Antoš a pak pan docent Lebeda.

Marek Antoš: Jiří Suk v knížce Labyrintem revoluce popisuje, jak se vybíral volební systém v roce 1990. Byl spor o to, jestli volit většinově nebo poměrně. Říkal, že to nakonec uzavřel profesor Jičínský tím, že řekl: Tak teď poměrně. A když to nebude fungovat, tak to příště změníme. Od té doby hlasujeme poměrně. Nevěřím na tu dočasnou změnu. Já myslím, že prostě je možné jistě uvažovat o tom, že je potřeba najít nějaké řešení, které nebude trvat moc dlouho, na kterém se strany shodnou, ale

myslím, že s námi vydrží nějakou dobu, ledaže ho pak někdo zase zruší nějakým jiným zásahem, jako to udělal Ústavní soud. Pokud jde o ten bonus, já už tím nechci zdržovat, myslím, že ten názor je zjevný. Ale chtěl bych přece jenom to ještě napasovat víc na ten nálezu Ústavního soudu. Ústavní soud říká něco, co si můžeme vykládat různě. Říká, že je možné, aby ten systém obsahoval většintvorné prvky, ale ne většinové prvky. To já si neumím přesně tedy vysvětlit, co to znamená. Ale v kontextu celého toho nálezu to vnímám tak, že Ústavní soud prostě akceptoval, že oproti minulosti, kdy ten systém byl poměrnější, v tom on hodně argumentuje tou historií, tak připustil, že může existovat ta uzavírací klauzule. Teď neřešíme tu sčítací, ale prostě ta pětiprocentní uzavírací klauzule, která v minulosti neexistovala, ke které se vztahuje ten Ústavní soud, tak teď existuje. Ústavní soud ji akceptuje. To podle mě považuje za ten většintvorný prvek. Ale když si budeme číst jiné části toho textu, tak z toho podle mě plyne, že bonus by za ten většintvorný povolený prvek nepovažoval, protože celkem jasně říká, že ten systém musí zaručovat to, že každá volební strana získá odpovídající podíl na mandátech v Poslanecké sněmovně podle svého podílu na celkovém počtu odevzdaných platných hlasů. On prostě relativně dost dává rovnítko mezi to procento získaných hlasů těch stran, které uspěly, a to, jaký dostanou podíl v Poslanecké sněmovně. Čili najednou tam do toho přidat nějakých třeba 5, 10 procent pro toho vítěze. I kdyby to dávalo smysl, jako že si myslím, že existuje shoda na tom, že to smysl nedává, tak to podle mě neodpovídá tomu nálezu Ústavního soudu. Čili podle mě bonus je z tohoto pohledu ze hry. Já bych se ještě jednou vrátil k tomu, co předtím říkal Tomáš Lebeda, protože myslím, že to, co říkal, je velmi nosné. My musíme při konstrukci toho systému, i kdybychom se nevěnovali těm drobným vylepšením, o kterých mluví, se podle mě rozhodnout, jestli chceme systém, který přinese čistě proporční zastoupení těch stran, to znamená, aby strana, která získá 10 procent hlasů, dostala 10 procent mandátů, zjednodušuji, za b) jestli chceme to čistě proporční zastoupení krajů, které jsme měli dosud, prostě jde nám o to, aby skutečně ty kraje měly přesně tolik mandátů, kolik odpovídá počtu hlasů, které byly odevzdané v tom kraji, zatřetí, což ale je taky potřeba zdůraznit, aby tam došlo k nějakému rozumnému rozdělení těch mandátů uvnitř těch stran, to znamená, aby náhodou se nestalo, že nějaká strana sice bude mít správný počet mandátů, kraj bude mít správný počet mandátů, akorát ta strana bude mít nějak nadproporčně zvýhodněn jeden ten svůj volební kraj bez ohledu na to, kolik tam dostala krajů. To je trochu problém těch variant, o kterých teď můžeme mluvit a které jsou předloženy, protože ony prostě nedokážou zajistit všechny ty tři parametry najednou. My si musíme trochu vybrat, který z nich upřednostníme a který z nich obětujeme, nebo kde budeme hledat tu rovnováhu. Co podle mě nemůžeme obětovat, je ten první bod, protože ten prostě říká Ústavní soud. To znamená, tato věc je ze hry. Proto se nemůžeme vrátit k tomu systému, který tady existoval doposud. Ty další dvě varianty, další dva parametry ovšem už jsou k diskusi, evidentně ty různé návrhy směřují k něčemu jinému, to znamená, že pokud by se šlo tou cestou inverzní, jak to zaznělo, to znamená, napřed rozdělím mandáty stranám a potom uvnitř těch stran to rozdělím do těch krajů, což je relativně jednoduchý zásah do toho zákona, tak ale vznikne problém v tom, že může dojít k nějaké disproporcii těch krajů, že prostě se může stát, že některé kraje, když se na to budu dívat, budou mít méně nebo více mandátů oproti tomu, kolik tam bylo odevzdáno hlasů. Ukazují to i ty projekce ministerstva vnitra. Mě překvapuje, že to není zase tak výrazný efekt v tom, jak to ministerstvo vnitra, respektive Český statistický úřad spočítal, ale to riziko tam prostě je. Může se stát, že tam budou lézat mandáty těm krajům. Nebo můžu jít tou cestou biproporčního systému, která taky je součástí těch podkladů, to znamená, že napřed na celostátní úrovni spočítám to rozdělení, jak by vypadalo ideálně jak pro strany, tak pro ty kraje, pak si nějak hrají s tím, že dosazují ty mandáty tak, aby na konci to sedělo, to znamená, na konci všechny strany i všechny kraje to měly správně, to můžu udělat, ale riskuji, že ke konci toho rozdělování najednou budu muset dávat ty mandáty relativně nesmyslně. To znamená, že prostě protože už bude naplněná kvóta krajů, strana ještě musí dostat nějaký mandát, tak já musím najít nějaký jiný kraj, kde jí ten mandát přidělím, i když tam třeba nebyla moc silná, tak tam prostě ten mandát musím dát. Čili to zase má trochu problém

z hlediska vnitřní logiky toho systému, řekněme, i fungování těch politických stran. Nebo můžu jít tou cestou, kterou tady představil vlastně Tomáš Lebeda, to znamená, že já vlastně si dopředu řeknu, že se pokusím nějak zkombinovat všechny ty parametry tak, aby mi to nějak sedělo, a vyjádřím to těmi počty, to znamená, řeknu, že třeba 170 mandátů prostě rozdělím tou metodou plus minus takovou, jakou jsme měli dosud, klidně bych mohl používat i toho d'Hondta, to je v podstatě úplně jedno. To znamená, rozdělím to těm stranám a těm krajům tak, jak jsem to rozdělil. Těch zbývajících 30 si dopředu schovám na to, abych to celostátně vyrovnal těm stranám. To znamená, že si spočítám ten celostátní poměrný výsledek, zjistím, že ta strana měla dostat 70 mandátů, ale v rámci těch 170, co jsem rozdělil tou metodou, kterou jsem popsal, jich má 65, tak z toho balíku, co zbývá, jí musím dát pět. Jiná strana dostala místo 12 jenom 3, tak těm musím dát devět. To znamená, že to druhé skrutinium je vyrovnávací, není to, že mi něco zbylo, já to nějak rozdělím. Ale já si dopředu připravím ty mandáty, abych to na té celostátní úrovni srovnal. Pak ovšem v těch 30 mandátech, které mi zbydou, budu obtížně hlídat i to průměrné zastoupení těch krajů. To znamená, zajistím, že dostanou všechny kraje alespoň tedy férový počet z těch 170, těch zbývajících 30 už nebude úplně férově. Na druhou stranu tím umožním zajistit ten cíl číslo 1 a možná že tím dokonce můžu něco získat i pro ty strany, protože pokud ony dopředu si sestaví ty kandidátní listiny, v tom, myslím, že také existuje shoda, s tím, co říkal pan docent Wintr, že prostě není možné to nechat na těch stranách, že se to po volbách nějak už dokreslí, to by bylo v rozporu s přímostí volebního práva. Ale tím, že dopředu dají dohromady tu kandidátní listinu, tak jim vlastně dám šanci, aby tam umístily na nějaká volitelná místa, řekněme, i nějaké své celostátní osobnosti, nějaké experty na nějakou oblast třeba a tak dále, čili to se taky dá udělat. Ale bude to mít definovaný počet. Čili já bych chtěl podpořit tuto myšlenku, kterou tady Tomáš Lebeda zmínil jako jednu z variant, že můžu si ten systém takhle nějak nakreslit, abych naplnil všechny ty parametry, které naplnit mám, a ještě to může něco přinést a zároveň se to chovat relativně předvídatelně oproti tomu, kdybych to nechal tomu přirozenému vývoji.

Jan Kysela: Teď dám před panem docentem Lebedou slovo panu předsedovi, aby na to pan docent Lebeda mohl reagovat.

Miloš Vystrčil: Děkuji. Já k tomu mám dva dotazy. První, pane docente, jestli se nebojíte toho, že bude porušena jedna základní zásada, protože já jsem se fakt snažil vás poslouchat, a to je srozumitelnost. Protože podle mého názoru když to bude těm lidem připadat nesrozumitelné, tak to je obrovský problém. A to si myslím, že by mohlo minimálně v některých variantách, které jste popisoval, nastat. Vysvětlit to, myslím si, že skoro nejde. A druhý dotaz je tedy z něčeho jiného, protože se vracím nazpátek, ale mě to tedy zaujalo. Já jsem si myslel to samé, ale netroufal jsem si to říci. Jestli tedy to není tak, že ta nabídka té většintvornosti není i nabídka k tomu, že přece jen nějaké načítací klauzule mají být zavedeny? Načítací klauzule. Vracím se k těm koalicím. Takže jen se na to ptám. Třeba to teď nemusíme diskutovat, ale jestli se k tomu můžeme třeba v rámci té všeobecné diskuse vrátit, protože mi trochu připadá, že tak, jak vy jste to prezentoval, neboť já jsem si netroufl, připadá, že by to tak mohlo být.

Jan Kysela: Já bych teď možná ve stejné logice dal slovo paní senátorce Jelínkové, ať se vám toho nasbírá víc.

Šárka Jelínková: Děkuji za slovo ještě jednou, já se pokusím do toho vnést teď svůj osobní názor a laický, asi neumím jít úplně tou matematikou až do těch podrobností, které jste říkali, ale aspoň do té míry, do jaké jsem schopna to absorbovat, teď nějakým způsobem sdělit vám... Na prvním místě chci říct, že jsem pro to, aby zůstalo opravdu 14 volebních krajů. Ale tím, že vlastně my se rozhodujeme de facto pořád ještě mezi tím, jestli bude jeden kraj nebo jeden volební obvod, nebo těch čtrnáct, tak si myslím, že tím už opravdu ty kraje dáváme více do hry, protože Česká republika je malá a my ji vlastně opravdu drobíme do 14 krajů, a tím pádem chceme rozprostřít ty mandáty přece jenom více do těch krajů, jak já to vnímám. Takže spíš, a teď říkám jenom svůj názor, to je tak jako do diskuse, nad čím budeme určitě ještě s kolegy tady diskutovat. A ještě se možná musím poradit tady s případným zákonem, který, předpokládám, nebo zatím se jeví, že by byl nosičem z pera kolegy Marka Výborného, že spíš tam právě teď zvýhodním malinko tedy ty strany, při tom přepočtu, protože ty kraje fakt už se snažíme tímto způsobem jakoby pokrýt tím, že je jich opravdu čtrnáct. Ale já jsem z menšího kraje, ze Zlínského, takže nechci mluvit proti svému kraji. Jsem si vědoma nějakých těch rizik, ale stejně nikdy nevíme, jak ty volby dopadnou. Vždycky nakonec ten přepočet těch mandátů může být v jednom... Umím si představit, že v jednom roce volebním to bude výhodnější trošku pro strany, příště to dopadne tak, že se to hezky rozloží i do těch krajů, že opravdu pokud stejně chceme, myslím si, že zatím na tom ta shoda panuje, že nechceme tvořit snad zákon jenom na jeden rok, naopak si myslím, že teď ten časový tlak opravdu by měl donutit obě komory parlamentu, aby udělaly nějakou změnu ve volebním zákoně, protože jak už přejdou, přeběhnou volby, tak já už vidím těžko reálné, ale možná zase se přeskládají parlamentně nějak jinak. Ale tím, že je to člunek, tak skoro si neumím představit, že by vůbec pak byla... Byli jsme schopni se domluvit na nějaké změně v tom volebním zákoně. Takže asi takto. Podle mě, jak já to vnímám, tak fakt říkám asi laicky, možná takto povrchně, šla bych asi touto cestou. Ty kraje už zvýhodňujeme, chceme jich opravdu čtrnáct, ať se to co nejvíc rozprostře i do těch krajů, ale při těch přepočtech tedy tím pádem trošku asi v tomto bodě zvýraznit ty politické strany. Ale to je jenom můj příspěvek do diskuse.

Jan Kysela: Děkuji, ono to odpovídá logice toho nálezu Ústavního soudu, protože ten si všímá toho, co z ústavy plyne. A jelikož klade důraz na svobodnou, volnou soutěž politických stran, ty kraje spíše upozaduje, tak z těch důrazů, o kterých mluvil pan docent Antoš, je to ten první. Z toho plyne, že s těmi kraji nemáte zacházet hanebně, ve smyslu, že někdo bude úplně vytěsněný, nebude mít vůbec žádné poslance, bude to extrémní disproportionce, ale rozhodně z toho nálezu neplyne, že musíte nutně sledovat jak tu důslednou proporcionalitu mezi stranami, tak důslednou proporcionalitu mezi kraji, takže ono asi obojího opravdu dosáhnout možné není. Pan poslanec Feranec.

Milan Feranec: Já mám asi dvě nebo tři takové praktické poznámky. První je jenom reakce. Ten systém srozumitelný zase až tak moc nebyl. Když si normální člověk přečte ty zrušené odstavce, co se tam dělilo, násobilo a tak dále, to stejně spočítali jenom statistici. Ale to je jenom poznámka. Dvě praktické. Co se týká bonusu... Pochopitelně, bonus je trošku jako PR heslo, ale reálně víme, že ho nelze dosáhnout jinak než způsobem rozdělování. My si nevymyslíme, nedostaneme shůry další mandáty. Dokonce si myslím, že to asi není ani heslo pro tuto změnu, pro volby 2021, protože myslím, že taková shoda tam nebude. Je to možná pro nějaké budoucí ideální řešení, ale my teď nehledáme ideální řešení, hledáme řešení, které bude to... Takže nemyslím si, že to bude moc na stole. A druhá záležitost, ano, ten rozpor, jestli má rovnost hlasů voličů nebo zastoupení krajů, já prakticky, když budu o tom rozhodovat, tak spíš budu apelovat na ten první princip. Protože ani dneska není přesně dané... Já jsem z Olomouckého kraje, my jsme byli zvyklí vždycky na 12 mandátů, ale není to tak.

Kdyby poklesla účast nebo stoupla, tak to může být jinak. Takže spíš budu zastávat ten první princip, a to je rovnost hlasů voličů, i možná na úkor krajů, že tam nebude 12, bude 11, podle toho, jak to vyjde.

Jan Kysela: Děkuji. Teď se mi zdá, že nikoho dalšího nevidím, tak je na místě dát slovo panu docentu Lebedovi.

Tomáš Lebeda: Já bych se chtěl věnovat třem věcem, které tu byly nastoleny. Zaprvé srozumitelnost, kterou nastolil pan předseda Senátu, pak bonus a pak nějaké ty technické ohledně těch přepočtů. Srozumitelnost. Já mám na to vždycky takový příklad, říkám ho studentům, já ho tady použiji taky. Všichni máte v kapse tohle, že jo? A teď. Kdo z nás, možná jo, ale bude jich velmi málo, rozumí tomu, co se technologicky děje ve chvíli, kdy se toho dotknu, když tam nějaký čip zpracovává ta data, když ta data proudí kolem nás a tak dále? Všichni, já chápu, proto jsem řekl, jo, rozumím... Možná tady jeden, dva lidé v sále budou. (Jan Kysela: Ti to kazí!) Nekazí! Nekazí! V tomto sále je tak jeden, dva, tři, možná více lidí, kteří rozumí volební matematice. Je to vlastně podobné. Je to velmi podobné. My totiž nepotřebujeme mít volební systém, kterému rozumí úplně každý člověk. Ten volební systém ale musí splňovat něco jiného. On musí být intuitivní. A skutečně ten volič musí vědět, že když hlasuje tímto způsobem, tak se stane toto. A že skutečně když... Musí ten systém v něm vyvolávat pocit, že když hlasuje tak, tak to tak skutečně dopadne. V tomto smyslu je třeba náš komunální volební systém naprosto kontraintuitivní. Volič si myslí, že hlasuje pro nezávislé kandidáty, ve skutečnosti hlasuje pro strany. To je vlastně ten největší, teď hledám vhodné slovo, průšvih českého volebního zákonodárství, když vlastně namalujeme takový volební systém, který jde proti tomu, co si voliči sami myslí, že by měl dělat, jak ho chápou. Proto není podstatné, aby byl systém sám o sobě jednoduchý, aby ta matematika byla jednoduchá. Ona klidně může být složitá. Ale musí ve výsledku dělat to, co volič na základě toho, jak ten systém se tváří, tak očekává. A pokud se toto povede, tak je to v pořádku. Nebyl by to první volební systém na světě, naopak, těch složitých volebních systémů je hodně. Ale skutečně musí mít tento efekt. Podívejme se do Irska. Který z Irů rozumí principu STV? Většina politiků mu nerozumí. Když jsem se bavil s politiky z Irska, tak oni nějakou základní rámcovou představu mají. Ale potom když se jde do těch technikálií, tak znejistí. Totéž Additional Member System ve Skotsku. Prostě sami skotští poslanci se tomu smějí. Říkali: Nevíme. Nevíme. Ale věříme. Podstatné je, aby to skutečně dělalo to, co chceme. To je první věc. Druhá věc ještě k tomu bonusu... Bonus není totéž co disproporcionalita. A my bychom to neměli zaměňovat. Řada poměrných volebních systémů je ze své podstaty, z toho, jak je nadesignovaná, v nějaké míře disproporční. Málokterý volební systém na světě je čistě dokonale proporční. Dokonce, i kdybychom tady udělali ten jeden velký volební obvod, tak nebude, protože máme pětiprocentní klauzuli. I bez klauzule v podstatě vždycky máte nějaké volební číslo nebo nějaký podíl, který prostě buď je, nebo není. To mezi už se těžko hledá. Ale zkrátka a dobře, nějaká míra disproporcionality, a teď jde o to, jak velká, může být přijatelná. Ale bonus je něco jiného. Bonus je v podstatě výhoda jenom pro jednoho jediného hráče. Nikoli výhoda pro velké na úkor malých, nebo pro středně velké na úkor malých, nebo pro velké a střední na úkor malých. Nebo klidně pro malé na úkor velkých. I takové systémy mohou být. Ale je to výhoda pro jednoho. Jak už z toho názvu vyplývá, bonus pro vítěze, tak to není poměrný mechanismus, to je většinový mechanismus. Je to mechanismus, který říká: Vítěz bere vše, co je v tomto smyslu v sázce. A to je většinová technika. V tu chvíli bychom se museli bavit o smíšeném systému, nikoli o většinovém, z hlediska toho mechanismu. Tady už kdysi Topolánková vláda si zadávala samozřejmě, já jsem seděl v té komisi, bylo zadání, prostě: Udělejte poměrný systém bonusem pro vítěze. Tehdy se velmi důsledně řešilo, jak velký může být bonus, aby to vlastně nebylo vnímáno jako smíšený systém. Z hlediska politologie, jenom podle jedné práce někde pod čarou se zmínila Massicotte, Blais, že je to

pět procent mandátů, a tehdy se na to všichni upjali a řekli: Tak jo, do devíti je to bezpečné. Samozřejmě je to nesmysl. To byla nějaká poznámka pod čarou pro to, aby si analytici prostě vyfiltrovali to, co zjevně bylo nesmyslné. Ale já tím jenom říkám, že bonus pro vítěze je vlastně jiná volební technika, kterou vítězi dáváme nějaké množství mandátů. Samozřejmě, dá se to udělat elegantně, ono se to dá schovat, dá se to udělat poměrnými volebními formullemi, umíme to. Tehdy taky se mi něco takového povedlo nastřelit. Ale samozřejmě tehdy o té variantě, která půjde do vlády, bylo předem rozhodnuto na jiných místech. V každém případě tady bych řekl, že to jsou dvě odlišné věci. Takhle je musíme i vnímat. To znamená, nějaká míra, disproporcionalita se mi jeví, že je obhajitelná, právě proto, že ji všude na světě nějakým způsobem v určité míře reflektujeme. Bonus pro vítěze už mi přijde problematictější, protože to je prostě jiná logika. A teď vlastně to, jak to celé udělat. Marek tady už o tom hovořil. V podstatě máme celou řadu technických možností, jak se snažit dosáhnout toho, abychom pokud možno naplnili všechny ty požadavky, které bychom očekávali. Já bych nebyl možná dokonce ani tak skeptický v tom, že nejsme schopni naplnit tu ideální proporcí pro strany a současně nějakou pokud možno optimální proporcí pro kraje. Je fakt, že to není snadné, protože, vysvětlím to. Když se bavíme třeba o tom inverzním systému, který je jednoduchý a který, mně se zdá, že by byl takovým východiskem v případě, že bychom skutečně hledali třeba systém na jedny volby... V takovém případě bych si řekl: Jo, to je cesta. Je to jednoduché. Asi se na tom všichni shodnou. Není to složité. Ale jako třeba systém už opravdu nastalo se mi to jeví jako příliš nedokonalé. Tam je třeba problém v tom, že my když rozdělíme mandáty mezi strany celostátně a pak je začneme distribuovat do těch krajů, tak na to musíme použít nějakou volební formuli. Každá volební formule má tendenci zvýhodňovat buď velké kraje, nebo malé kraje, nebo střední kraje. Problém je, že pokud těch stran ve skrutiniu máme šest, sedm, v tomto případě dokonce devět třeba v posledních volbách, tak ten efekt té formule se nám vlastně zreplicuje. On se samozřejmě nezreplicuje devětkrát. Ono to devětkrát nedopadne stejně. Ale prostě převáží tam nějaký sklon a můžou být nadreprezentovány buď malé kraje, nebo můžou být nadreprezentovány velké kraje. To samozřejmě může být do jisté míry dlouhodobě nežádoucí. Pokud to takto skončí v jedněch volbách, jako nouzové řešení, asi se toho moc nestane. Ale prostě pokud bychom na další desítky let dopředu měli mít některé kraje podreprezentované, prostě jenom z toho titulu, že jsme zvolili takový a takový přepočít, tak si myslím, že už to je trošku problém. Pak jsou tady ty systémy jiné, kde vy jste schopni dosáhnout dokonalé proporce mezi kraji, pokud ji aplikujete pouze na ty mandáty určené pro první skrutinium. Třeba na těch 170. A pokud těch zbylých 30 budete alokovat podle jiné logiky, která už ke krajům nepřihlíží, tak je to v podstatě dokonalé bezpečné. V takovém případě nemáme problém. A to, jaká bude ta logika, těch mandátů obsazených ve druhém skrutiniu, to už je potom na prioritách zákonodárce. Jestli prostě půjde tou logikou celostátní kandidátní listiny, samozřejmě předem sestavované, návrat k tomu, co bylo do roku 1998, je nemyslitelný. Nebo jestli půjde logikou odměňování těch nejvíce preferovaných kandidátů, kteří ale i přesto nezískali mandát. To znamená, tam je celá řada možností. Ale stále je tam ještě jedna možnost, jak i těchto například 30 mandátů zpátky vracet do těch krajů. Není to úplně jednoduché, protože se potýkáme s podobnými problémy, jako jsem popsal u toho inverzního modelu. Já jsem tím strávil včera asi sedm hodin, skutečně na lékárnických vahách jsem to zkoušel na různých variantách. Komplikací je skutečně ten extrémní rozptyl velikosti krajů. Ten malý Karlovarský kraj nám tam skutečně dělá trošku nepořádek. Nebýt jeho, tak to zadání je mnohem jednodušší. Ale došel jsem k tomu, že i zde jsou cesty. Dokonce asi s uspokojivějším výsledkem než ta inverzní metoda. Ale je to už jakoby hodně technicistní věc, kterou tedy nechci rozebírat, protože si myslím, že na toto fórum ani nepatří. Ale celé je to o tom, zda máme ten čas tomu věnovat tu energii, opravdu se detailně zabývat všemi technikáliemi, v podstatě si pohrát tím, aby ten výsledek byl přesně nastavený na to, co od něj očekáváme. Aby to fungovalo za všech okolností. Protože to, že to bude fungovat na datech z roku 2017, nemusí znamenat, že to bude fungovat na volbách, které dopadnou úplně jinak. To znamená, nejenom si to namodelovat na roce

2017, 2013 nebo posledních patery volbách, ale pokud možno pokusit se generovat třeba nějaké náhodné volební výsledky, na nich to testovat, podrobit to trošku nějaké přesvědčivější testovací zátěži. A to chce samozřejmě trochu času. Takže toto já vidím teď jako největší komplikaci. Dobrý systém jde napsat, ale trochu se obávám, jestli jde napsat rychle.

Jan Kysela: Děkuji. Přihlásil se pan místopředseda Oberfalzer už před časem, ale přesto...

Jiří Oberfalzer: Čekám, a možná, že už je moje otázka zbytečná, ale přesto ji položím. Nejsem si úplně jist, jak důležitý je parametr, třeba pan doktor Polčák to tady velice zdůrazňoval v té své úvodní prezentaci, aby měl každý hlas stejnou váhu. Ptám se proto, že mám určité intuitivní podezření, ale nikoli schopnost to posoudit. V případě, když budeme při přepočtu preferovat mandáty, promiňte, politické strany před kraji. Jestli tam se nám nemůže stát něco podobného, že v malých krajích nebo v jiných krajích bude třeba na jeden mandát mnohem víc hlasů než jinde. A jestli to není jedna z věcí, které právě třeba Ústavní soud kritizoval.

Jan Kysela: To je otázka... Přihlášeného mám pana doktora Vyhnánka, nevím, jestli k této otázce. Skoro se mi zdá, že ne nutně. Ale když promluví, tak se k ní může vyslovit.

Ladislav Vyhnánek: Děkuji za slovo, pokud jsem tu otázku pochopil správně, takhle zaprvé, co vyplývá z judikatury Ústavního soudu, tak rovnost hlasů je klíčové kritérium. Ale zase jak vyplývá z té judikatury a z těch akcentů, je, že skutečně Ústavnímu soudu jde zejména o rovnost hlasů ve smyslu hlasů odevzdaných politickým stranám. Aby politické strany, respektive aby mezi politickými stranami nebyly výrazné rozdíly, které jsou jednoduše odstranitelné, pokud jde o to, kolik hlasů na jeden mandát musí vynaložit, samozřejmě když odhlédneme od uzavírací klauzule, která některé strany úplně vyloučí. To, že v Karlovarském kraji, když se tam bude rozdělovat pár mandátů, tak ten přirozený práh bude v procentech poměrně vysoko, tomu se pravděpodobně nevyhneme. Ale to z hlediska té rovnosti hlasů by Ústavní soud těžko vnímal jako nějaký problém, protože to je právě něco, čemu se obtížně vyhneme. Spíš jde o to, aby prostě ty poměry absolutních čísel, ty hlasy na mandát, aby byly rozumně rovné. Mezi politickými stranami. Potom to hledisko těch krajů je asi spíše sekundární. Myslím z toho právního hlediska, co tady zaznělo z hledisek politických, tak to samozřejmě sekundární vůbec být nemusí. Je to rozhodně důležitá hodnota. Tím jsem vlastně asi skončil.

Jan Kysela: Děkuji. Tak k této dílčí otázce paní senátorka Jelínková a pan místopředseda Píkal.

Šárka Jelínková: Děkuji, už možná nebudu vystupovat, ať neprodlužuji ten čas, jenom možná krátká reakce na kolegu, pana místopředsedu Senátu. To očekávání těch hlasů voličů aspoň dle mého názoru především směřuje k tomu, kolik chce dát té politické straně, jakože spíš ta očekávání jsou vedena, ne kolik budeme mít my ve Zlínském kraji poslanců úplně primárně, ale na prvním místě všichni vidí, kolik dostane jakoby celostátně ta která strana těch hlasů. Já tedy předpokládám, jak to cítím ze svého okolí, že ta očekávání jdou tímto směrem. Takže to jenom krátká technická. Děkuji.

Jan Kysela: Je třeba zajistit, aby ty hlasy nepropadly bez ohledu na to, co se děje v tom kraji. Tam je, myslím, ten důraz Ústavního soudu zřetelně patrný. Pane místopředsedo.

Vojtěch Píkal: Děkuji za slovo, já se pokusím zareagovat na další část té diskuse. Vlastně bych se ještě vrátil kousek zpět, kde jsme diskutovali tu otázku jednoho mandátu, 14 krajů. Ta otázka toho, který z těch systémů nabízí možnost jakoby větší poměrnosti nebo větší rovnosti těch hlasů. Čistě z hlediska té techniky podle mě to, co nabízí jeden obvod, úplně stejně nabízí 14 krajů, pokud počet mandátů prostě rozdělujeme na celostátní úrovni. Čistě z hlediska rovnosti toho hlasu. Pak tady vlastně zazněly ty tři požadavky, které se objevují, a to je poměrnost mezi stranami, poměrnost mezi mandáty pro kraje a nějaký požadavek na to, aby, pokud strana A dostane v kraji méně hlasů než strana B, tak aby tam nedostala více mandátů, jako nějaký požadavek na srozumitelnost toho systému z hlediska voliče. Obávám se, že současné naplnění těchto tří požadavků je matematicky nemožné. Čili si z nich budeme muset vybrat. Já jsem nad tím uvažoval, ona se vlastně dá teoreticky zakrýt ta část tím druhým skrutiniem, kdy prostě potom už nebudete rozdělovat ty mandáty do krajů, ty excesy v nich, které potom způsobovaly tu neintuitivnost, ale budete je vlastně rozdělovat na nějaké celostátní úrovni, přes nějaký celostátní list. Tam bych se zase velice ze svého pohledu, z pohledu své strany přimlouval za tu možnost ovlivnit ty volby, to znamená, aby volič měl nějakou možnost zasáhnout do toho rozdělování na té celostátní úrovni, kde se mi potom nejlépe jeví nějaké rozdělování podle preferenčních hlasů pro ty kandidáty, kteří se nedostali tím prvním skrutiniem nebo něco takového. Někaké úplně centrálně sestavované listy, které nemůžu ovlivnit, by mi přišly zvláštní. Ani úplně silně nevnímám ten požadavek na tu poměrnost zastoupení mezi kraji, zvláště z toho důvodu, že do toho vstupuje otázka toho, jak se zachovat k voličům, kteří volili strany, které nepřesáhly tu pětiprocentní klauzuli, respektive tu klauzuli, protože to je vlastně efekt, který dnes způsobuje to, že máme více mandátů, v Praze jsou prostě mandáty za voliče, kteří volili nějaké strany, které se nedostaly přes to skrutinium. Stejný efekt může nastat jinde. Také z toho hlediska, že máme povolený volební turismus. Když se vám nelíbí kandidátka vaší strany v jednom kraji, tak se můžete zvednout, vyřídít si voličský průkaz a jít do jiného kraje. Zaznamenal jsem, že se to běžně děje, takže z hlediska té vyrovnanosti mezi kraji to pro mě není tak silný požadavek. Ale chápu, že prostě podle mě nesmíme dosáhnout občas toho efektu, že by z nějakého kraje strana, která tam nedostala méně hlasů, měla více mandátů. To by bylo už nesrozumitelné. Tam bychom se podle mě dostali mimo nějakou tu intuitivnost toho systému, pokud to prostě nebude zakryté nějakým druhým přepočtem nebo něčím takovým. Děkuji.

Jan Kysela: Poslední přihlášku, kterou eviduji, má pan docent Antoš.

Marek Antoš: Cítím se být trochu osloven otázkou, tak bych na ni chtěl odpovědět. Zaprvé, přijde mi, že ta srozumitelnost... Asi jsem selhal jako pedagog, ale přijde mi, že se to dá vysvětlit. To znamená, že musím přemýšlet o tom, jak to vysvětlit lépe. Ale že by to ten občas pochopil. Že prostě podle mě dodnes ten systém byl nesrozumitelný v tom, že pokud negeneroval těm, kdo měli většinu hlasů, většinu mandátů, tak to je něco, co ten volič nečekal. Pokud v roce 2006 koalice ODS, KDU-ČSL a Strana zelených dostala celostátně o stovky tisíc hlasů víc než ten druhý blok, ale přesto stačilo 300 hlasů v Jihočeském kraji k tomu, aby to dopadlo naopak, 101 v jejich neprospěch, ku 99, tak v tom já vidím to nesrozumitelnost toho systému a nahodilost. Čili mně přijde, že naopak ten systém, který bych tedy si dovolil přičknout panu docentu Lebedovi, to znamená ta varianta toho kompenzačního

druhého skrutinia, vede k těm předvídatelným výsledkům, a tím pádem je i srozumitelný. Pokud vím, že ten výsledek bude tak, aby ty strany byly spravedlivě poděleny a zároveň ten systém nějak rozumně podělil i ty kraje, tak v tom já vidím tu srozumitelnost. Nezdá se mi, že by to nebylo vysvětlitelné. Když to zkusí někdo lepší... Pokud jde o tu aditivní klauzuli, já myslím, že ta část toho nálezu, která se týká aditivní klauzule, je jedna z těch kritičtějších. Takže když se zaměříme na jednotlivé věty, tak si v nich můžeme leckdo najít leccos. Je třeba říct... Ona tam ani není úplně jasná argumentace, proč vlastně je ten problém s tou aditivní klauzulí. Úplně upřímně, z mého pohledu to není moc srozumitelná část. Ale jako pozvánku k tomu, že by Ústavní soud říkal zákonodárci, udělej to, tak já to nevnímám. Já to vnímám tak, že Ústavní soud říká: Nechci ti v tom bránit. To znamená, takhle to nedělej. To je protiústavní. Mysli na to, co už jsi udělal jinde, třeba pokud jsi nastavil nějak ty limity pro financování těch koalic, při jejich volebních kampaních. Ale nechávám to otevřené, je to na tobě, zákonodárce. Čili takhle nějak bych to chápal. K tomu, co říkal pan místopředseda Píkal, bych ještě chtěl doplnit, že i to má určitý základ v tom nálezu Ústavního soudu, protože Ústavní soud tam říká, klidně si mějte ty krajské kandidátní listiny, to tam klidně může být, a to vůbec neznamená, že podle nich musíte počítat ty výsledky. To prostě jsou dvě různé věci. Jedna věc je, jak se kandiduje, jak získávám ty kandidáty, jak získávám tím pádem i nějakou reprezentativnost těch kandidátů. A druhá věc je, jak to potom počítám, jakou matematikou. To vůbec nemusí být totéž. To znamená, že je to prostě možné. Poslední věc. Abych neměl pocit, že jsem selhal nejen v té roli pedagoga, ale i v té roli, ke které jsem si myslel, že si nás zvete, to znamená, abychom nějak zpřehlednili tu diskusi, tak mi připadá, že pořád na stole je spousta různých možností, které je možné použít. My umíme vymyslet spoustu různých variant, kterými se budeme bavit, když budeme chtít přemýšlet o tom, jaké se dají udělat volební systémy. Ale přijde mi, že je naší rolí vám tuto diskusi nějak zpřehlednit. Já myslím, že za sebe bych vám chtěl doporučit, vám jako zákonodárcům, uvažovat o těch dvou variantách, které se mi jeví jako nejproveditelnější, a přitom respektující ten nálezu Ústavního soudu. První varianta je podle mě to inverzní přidělování, to znamená varianta, která má tu výhodu, že je relativně snazší, všichni si ji představí, dá se snadno napsat do toho zákona. Dá se snadno namodelovat na těch minulých výsledcích. Má ty nevýhody, o kterých mluvil pan docent Lebeda, to znamená, že se může za určitých okolností chovat nepředvídatelně a může dojít k tomu, že některé ty kraje budou možná i systematicky podprezentovány v řadě těch voleb, které nás čekají. Ale je to určitě možnost, která by obstála. Ústavní soud ji vlastně mezi řádky, jako trochu o ní mluví, že toto je ta možnost, jak by se to dalo udělat. Nebo podle mě existuje stále i ta varianta, která tady zazněla, to znamená ten systém těch dvou skrutinií, ale ne návrat k těm dvěma skrutiniím, jak jsme je znali před volební reformou z roku 2000, kdy to přetévalo do toho druhého skrutinia, to, co zbylo, pokaždé to zbylo nějak jinak, tak to, co zbylo, se tam přeteklo... Ale skutečně ta připravená myšlenka toho druhého skrutinia jako kompenzačního, to znamená nechat si stranou určité množství těch mandátů a použít je na to, aby se ten systém celostátně choval jako poměrný. A teď ty drobné detaily, o kterých mluvil pan docent, to je podle mě něco, o čem se může jistě diskutovat. Ale ten základní princip taky není vůbec obtížný. To je taky něco, co se dá snadno napsat do toho zákona. Ta výhoda je v tom, že to bude předvídatelnější, že vím dopředu, co ten systém dělá, respektive aspoň ve větší míře budu vědět, co ten systém bude dělat. Jestli já můžu za sebe něco doporučit, tak myslím si, že by ty diskuse politických stran bylo ideální směřovat k tomu, jestli jít jednou nebo druhou cestou, přičemž za mě osobně, jak já čtu ten nálezu Ústavního soudu, obě jsou aprobatelné.

Jan Kysela: Děkuji. Je pěkné, že po slavném Koudelkově děliteli se rodí nejspíš Lebedovo skrutinium. To je hezký výsledek toho našeho dnešního setkání. Já myslím, že ono to setkání nemělo úplně ambici odhlasovat tu novelu volebního zákona, ale naznačit různým přítomným i méně přítomným poslancům a senátorům, jakými směry uvažovat, popravdě řečeno s kým si o nich povídat.

Já si myslím, že jsme tady byli to schopni nabídnout. Chýlíme se k závěru. Nicméně přihlášenou mám ještě paní senátorku Hubáčkovou a pana poslance Výborného. Byla by škoda si je neposlechnout.

Anna Hubáčková: Moc děkuji. Můj dotaz bude velmi krátký. Já se blížím ve svém úvaze k tomu skrutiniovému způsobu. Jenom bych poprosila, jaký argument zrovna pro číslo 170 a 30? Děkuji.

Jan Kysela: Já bych možná oslovil pana poslance Výborného a pak budou úplné závěrečné reakce.

Marek Výborný: Děkuji. Já snad nebudu mít úplně dotaz, já bych chtěl poděkovat všem panelistům, jak zde přítomným, tak těm, kteří jsou na dálku. Ač to mohlo působit možná nesrozumitelně, tak mě ten seminář, ten kulatý stůl velmi bavil. V tom pozitivním slova smyslu. Byl určitě přínosem. Nicméně pokud se bavíme o té srozumitelnosti směrem k veřejnosti, tak já bych se to možná pokusil nebo domnívám se, že bychom to měli vrátit trošku na zem. Ta vznešená politologická, případně právní debata je jistě na místě na této půdě, nicméně veřejnost vůbec nebude rozumět, co je nějaké druhé skrutinium. Nebo Lebedův dělitel nebo cokoli jiného. To skutečně té veřejnosti neřekne vůbec nic. S velkou úctou k panu docentovi. Nicméně to, co veřejnost bude vnímat, tak jak mám zkušenost, to je to, jestli procento odevzdaných hlasů pro tu danou politickou stranu bude odpovídat plus minus procentu mandátů. A to, co veřejnost velmi dobře vnímá, je samozřejmě potom to, co nastalo v tomto volebním období, na co jsme my, kritici toho současného volebního modelu, upozorňovali, prostě že jeden poslanec tady zastupuje nebo reprezentuje 19 tisíc a ten druhý 44 tisíc. To jsou jasná čísla. Tomu rozumí ta veřejnost. Čili tam někde... Já nechci vůbec veřejnost podceňovat, ano, ale tady někde končí potom ta míra rozlišovací podrobnosti v pohledu veřejnosti. Tam bychom nějakým způsobem měli směřovat. Takže tolik za mě. Děkuji.

Jan Kysela: Děkuji. Eviduji jednu otázku, konkrétní otázku na pana docenta Lebedu.

Tomáš Lebeda: Odpověď na tu otázku, v podstatě je to postavené na výpočtech. Ta logika je jednoduchá. Čím více máme fragmentovaný systém, tím více potřebujeme mandátů ve druhém skrutiniu k tomu, abychom vykompenzovali disproporce. V podstatě ta velikost obvodů je víceméně konstantní, ona samozřejmě plave, protože se nám trošku proměňuje účast, navíc nám neustále bytní střední Čechy, jak se tam stěhuje víc a víc lidí... Takže ona se samozřejmě trošku mění v čase. Ale ten nejmenší Karlovarský kraj, ten bude mít vždycky 5 nebo 4, ono už to podle některých propočtů vypadá, že by se k tomu mohl přiblížit, protože ta volební účast tam nebývá zase tak velká. Rozhodně tam nepřibývají lidé. Takže to se do budoucna stát může. Ale ta fragmentace je vlastně ten klíč. Čím více máme stran, tím více potřebujeme mandátů, abychom to vykompenzovali. Z těch propočtů, které jsem dělal, 20, 30, 40, tak se ukazuje, že 20 nestačí, tam stále ještě se projevuje poměrně významný bonus pro vítěze, spíše bych řekl většinový efekt pro ty velké strany, než bonus pro vítěze, to by bylo nesprávně řečeno, protože tam jde o ty velké. Těch 30 v podstatě se téměř dotýká té ideální proporce. Přijde mi to, že ve chvíli, kdy se jich dotýká, za situace ve volbách 2017, ve všech ostatních to stačí, tak v podstatě já už si o mnoho větší fragmentaci tady představit neumím. A pokud by náhodou přišla, tak si říkám, že v tak extrémně fragmentované situaci by drobný bonus pro velké strany nemusel být úplně na škodu, protože ta extrémní fragmentace s sebou přináší nějaké nevýhody. Takže 30 se mi

jevilo jako docela zajímavý kompromis. 40 už byla naprosto bezpečná varianta, kdy v tom druhém skrutiniu kompenzační mandáty získávala i ta největší strana, která v podstatě dominovala v prvním skrutiniu. Takže tam už se mi zdá, že je to trochu zbytečné, až tolik mandátů do toho druhého skrutinia posílat. Ale je to samozřejmě ještě na nějakých dalších modelech. Zatím to však vypadá jako nejlepší číslo. Ještě drobná úvaha k tomu druhému skrutiniu. Ona totiž ta cesta, kterou jsme tady měli v minulosti, kvóta, která generuje mandáty do druhého skrutinia, se nám při této struktuře krajů trochu zavírá. Ono se prostě ukazuje, že ta Hagenbach-Bischoffova kvóta nebo Hareova kvóta nebo kvóta Imperialiho, to je celkem jedno, ony prostě fungují velmi různě v různých krajích. Zrovna v tom Karlovarském kraji by ta kvóta rozdělila obvykle jenom jeden mandát z pěti. Poslat prostě 80 procent mandátů do druhého skrutinia je podle mě politicky jako problém. Takže tady se mi zdá, že celá tato jedna cesta je trochu slepá, že je právě potřeba jít tou cestou kompenzačních mandátů, kde vlastně ten počet mandátů pro ty jednotlivé kraje v tom prvním skrutiniu je fixní a je tedy výrazně větší. V tom Karlovarském kraji by to už nebylo 5, ale po tom snížení o ty kompenzační mandáty by to byly 4 třeba. Takže takhle vlastně vypadá ta úvaha, je postavená na nějakých propočtech.

Jan Kysela: Děkuji za odpověď, za vysvětlení. Na úplný závěr bych se obrátil na naše distanční panelisty po vzoru pana docenta Antoše, ne snad nutně v tom smyslu, že by měli něco poradit, ale spíš pro případ, že by chtěli před něčím rozhodně varovat, tak aby neměli pocit, že propásli tu chvíli, kdy je to varování na místě. Nijak je k tomu nenutím, jenom se ptám, jestli je něco takového, kde by rádi tedy udělali červený vykřičník, tudy rozhodně ne. Ne. Tak jsou v zásadě plni důvěry ve volebního zákonodárce, že se vydá cestami, které budou cestami správnými a propátranými. Já naším panelistům moc děkuji, bylo to, myslím, velmi pěkné, mluvil o tom pan poslanec Výborný, zejména tedy uváží ceny vstupenek, tak to bylo vlastně vyvedené představení. Současně děkuji senátorům, poslancům, že tady vydrželi poměrně dlouhou dobu, že poslouchali, že se ptali. Děkuji i těm senátorům, poslancům, kteří byli připojeni formou Webexu, respektive divákům, protože přinejmenším o jednom vím, kteří se dívali na webovou stránku Senátu. A nemůžu uzavřít ničím jiným než přáním dobré vůle, pro poslance a senátory, ať to dopadne, protože bez toho volebního zákona bychom si už moc nezavolili, což myslím, že by byla docela škoda. Tak se mějte moc pěkně!